

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2005 m. lapkričio 17 d.¹

I — Įvadas

1. *Tampereen käräjäoikeus* (Tampere's civilinių bylų pirmosios instancijos teismas, Suomija), nurodydamas sudėtingas faktines bylos aplinkybes, kurios pirmiausia susijusios su klausimais, ar valstybės pareigūno veiksmai gali būti priskirtini valstybei, ar pareikšta nuomonė gali sudaryti kliūčių laisvam prekių judėjimui ir galiausiai su klausimu dėl valstybės atsakomybės, prašo Teisingumo Teismo pateikti direktyvos dėl saugaus mašinų naudojimo išaiškinimą.

2. Šie klausimai iškilo byloje tarp Italijos bendrovės *A.G.M.-COS.MET srl* (toliau – AGM), gaminančios keltuvus transporto priemonių techninei apžiūrai atlikti, ir Suomijos valstybės bei jos pareigūno T. Lehtinen. AGM reikalauja, kad Suomijos valstybė ir T. Lehtinen atlygintų jai dėl apyvartos sumažėjimo patirtą žalą, kurią, AGM teigimu, sukėlė T. Lehtinen vieši

pareiškimai, kuriuose jis AGM keltuvus apibūdino kaip neatitinkančius standarto ir keliančius pavojų. Suomijos vyriausybė tam prieštarauja teigdama, kad T. Lehtinen sąmoningai nesilaikė oficialios savo ministerijos pozicijos ir kad ministerija apie tai aiškiai informavo visuomenę. T. Lehtinen, be kita ko, teigia, kad jo pareiškimus galima pateisinti saviraiškos laisve.

3. Tokiomis aplinkybėmis *Tampereen käräjäoikeus* pateikė Teisingumo Teismui detalių klausimų sąrašą, kurį būtų galima suskirstyti į tris klausimų grupes. Pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, siekdamas nustatyti, ar nagrinėjami keltuvai atitinka standartą, prašo Teisingumo Teismo pateikti Direktyvos dėl saugaus mašinų naudojimo išaiškinimą. Antra, jis klausia, ar vieši T. Lehtinen pareiškimai gali būti laikomi valstybei priskirtina laisvo prekių judėjimo kliūtimi ir lojalumo Bendrijai pažeidimu ir ar jie tam tikrais atvejais galėtų būti pateisinami saviraiškos laisve bei sveikatos apsaugos tikslu. Trečia, tuo atveju, jei būtų pažeisti EB 28 ir 30 straipsniai arba EB 10 straipsnis, *Tampereen käräjäoikeus* klausia, ar yra įvykdytos Bendrijos teise

1 — Originalo kalba: vokiečių.

grindžiamos valstybės atsakomybės atsiradimo sąlygos, ar Bendrijos teisė reikalauja, kad veiksmų ėmėsis pareigūnas taip pat būtų patrauktas atsakomybėn, ir kiek šios atsakomybės atsiradimo sąlygos gali reikalauti Bendrijos teisę atitinkančios Suomijos teisės aiškinimo.

stato privalomus ir esminius saugos ir sveikatos reikalavimus, keliamus mašinoms ir jų saugos įrangai, ir numato atitiktis šiems reikalavimams tikrinimo ir atitikties pripažinimo procedūrą. Atitiktis patvirtinama ženklu „CE“².

6. Pagal direktyvos 2 straipsnio 1 dalį:

II — Teisinis pagrindas

4. Bylos teisinį pagrindą sudaro EB 10, 28 ir 30 straipsniai, Direktyva 98/37/EB bei suderintas standartas EN 1493:1998.

„Valstybės narės turi imtis visų tinkamų priemonių, kad užtikrintų, jog mašinos <...>, kurioms taikoma ši direktyva, būtų tiekiamos į rinką ir atiduodamos naudoti tik tada, kai nekelia pavojaus žmonių saugai ir sveikatai <...>, yra tinkamai instaliuotos ir prižiūrimos bei naudojamos numatytiems tikslams.“

7. Pagal direktyvos 2 straipsnio 2 dalį:

1. Direktyva 98/37

5. Siekdama panaikinti kliūtis prekybai, atsirandančias dėl nacionalinių saugos ir sveikatos nuostatų, ir siekdama išvengti mašinų keliamų nelaimingų atsitikimų, Bendrija priėmė Direktyvą 98/37/EB. Direktyva nu-

„Pagal sutartį ši direktyva neturi paveikti valstybių narių teisės nustatyti tokius reikalavimus, kokie, jų manymu, užtikrina žmonių, o ypač darbininkų apsaugą naudojant

² — 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/37/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su mašinomis, suderinimo (OL L 207, p. 1).

nagrinėjamas mašinas <...>, jei mašinos <...> nebūtų modifikuojamos direktyvoje nurodytu būdu.“

„Valstybės narės pripažįsta, kad šios direktyvos nuostatas, įskaitant ir II skyriuje nurodytas atitikties tikrinimo procedūras, atitinka mašinos, turinčios ženklą „CE“ ir EB atitikties deklaraciją, nurodytą II priedo A punkte.“

8. Direktyvos 3 straipsnyje numatyta:

11. Tačiau pagal direktyvos 7 straipsnio 1 dalį:

„Mašinos <...>, kurioms taikoma ši direktyva, turi atitikti esminius sveikatos ir saugos reikalavimus, išdėstyti I priede.“

„Kai valstybė narė įsitikina, jog mašinos <...>, turinčios ženklą „CE“ <...> arba naudojamos pagal paskirtį, gali sukelti pavojų žmonių saugai <...> ar turtui, ji imasi visų reikiamų priemonių, kad tokios mašinos <...> būtų pašalintos iš rinkos, kad būtų uždrausta pateikti jas į rinką, atiduoti naudoti arba kad būtų ribojama jų judėjimo laisvė.“

9. Pagal direktyvos 4 straipsnio 1 dalį:

„Valstybės narės neturi drausti, riboti ar kliudyti mašinas <...>, kurios atitinka šios direktyvos reikalavimus, pateikti į rinką ir atiduoti naudoti jų teritorijoje.“

Valstybės narės nedelsdamos praneša Komisijai apie visas tokias priemones, nurodydamos priimtojo sprendimo priežastį, ypač jei neatitikimo priežastis yra:

10. Pagal direktyvos 5 straipsnio 1 dalį:

a) esminių reikalavimų, nurodytų 3 straipsnyje, neatitikimas;

- b) neteisingas 5 straipsnio 2 dalyje minimų standartų taikymas; „a) Mašina turi būti pagaminta taip, kad vykdytų savo funkcijas, nerizikuojant ją prižiūrintiems ir reguliuojantiems asmenims, kai visos operacijos atliekamos gamintojo numatytomis sąlygomis.
- c) pačių 5 straipsnio 2 dalyje minimų standartų trūkumai.

<...>“

Privalomų priemonių paskirtis – siekti, kad būtų išvengta bet kokių nelaimingų atsitikimų rizikos <...> net tada, kai nelaimingo atsitikimo rizika kyla dėl iš anksto numatomų nenormalių situacijų.

12. Direktyvos 8 ir 9 straipsniuose numatytos detalios normos, susijusios su mašinos atitikties direktyvos saugos reikalavimams pripažinimo procedūra, o jos 10 straipsnyje – reikalavimai, keliami atitikties ženkliniui naudojant dviejų raidžių ženklą „CE“.

13. Direktyvos I priedo „Ižanginių pastabų“ 1 dalyje numatyta, kad „įpareigojimai, kurie nustatomi remiantis esminiais sveikatos ir saugos reikalavimais, taikomi tik tada, kai atitinkamas pavojus siejamas su mašina, naudojant gamintojo numatytomis sąlygomis. Visais atvejais 1.1.2, <...> ir 1.7.4 punktų reikalavimai taikomi visoms mašinoms, kurioms taikoma ši direktyva“.

- b) Gamintojas, parinkdamas pačius tinkamiausius saugos būdus, privalo šių principų laikytis tokia eilės tvarka:

14. 1.1.2 punkte keliami reikalavimai dėl „Saugos integravimo principų“ išdėstyti taip:

- pagal galimybes pašalinti ar sumažinti riziką (visiškai saugių mašinų projektavimas ir konstravimas),

- imtis visų būtinų apsaugos priemonių rizikai, kurios neįmanoma panaikinti, sumažinti,

čioms mašinoms, kai jos naudojamos gamintojo numatytomis sąlygomis:

- informuoti naudotoją apie riziką, išliekančią dėl naudojamų apsaugos priemonių trūkumų, <...>

„Mašinos <...>, naudojamos tik gamintojo numatytomis sąlygomis <...>, turi išlaikyti darbo metu veikiančius įtempius ir jei reikia – kai mašina nedirba. <...>

- c) Gamintojas, projektuodamas bei gaminamas mašinas ir rengdamas jų instrukcijas, privalo numatyti, kad mašinos bus naudojamos ne tik normaliomis sąlygomis, bet ir tokiomis, kurias pagrįstai galima numatyti.

Mašinos turi būti suprojektuotos ir pagamintos taip, kad nesugestų, kai atliekant dinaminis bandymus naudojama didžiausia darbo apkrova <...>.

Mašinos turi būti suprojektuotos taip, kad jų nebūtų galima naudoti nenormaliomis sąlygomis, jei dėl to kyla rizika naudotojui. Kitais atvejais instrukcijose <...> dėmesys turi būti atkreiptas į būdus, kurie, kaip parodė patirtis, gali būti pavojingi naudotojui ir kuriais mašinos neturi būti naudojamos. <...>“

Dinaminiai bandymai turi būti atlikti <...> normaliomis naudojimo sąlygomis. Paprastai bandymai atliekami gamintojo nurodytais vardiniais greičiais. Jeigu mašinos valdymo sistema leidžia vienu metu atlikti keletą judesių (pvz., sukimą ir krovinio slinktį), tai bandymai turi būti atliekami nepalankiausiomis sąlygomis <...>.“

15. I priedo 4.1.2.3 punkte („Mechaninis atsparumas“) numatyti reikalavimai kelian-

16. Galiausiai dar reikia nurodyti, kad iš direktyvos IV priede „A. Mašinos“ pateikiamo 15 punkto „Važiavimo priemonių keltu-

vai“ matyti, kad bet kuriuo atveju šios mašinos patenka į direktyvos taikymo sritį.

18. Toliau direktyvos dvidešimtoje konstatuojamojoje dalyje paaiškinta:

2. Suderintas standartas EN 1493:1998

„Kadangi, kaip dabar valstybėse narėse įprasta, gamintojai turėtų būti atsakingi už patvirtinimą, kad jų mašinos atitinka esminius reikalavimus; kadangi suderintų standartų atitiktis yra tam tikrų esminių reikalavimų atitikties prielaida; <...>“

17. Kaip nurodyta Direktyvos septynioliktoje konstatuojamojoje dalyje:

19. Atitinkamai pagal direktyvos 5 straipsnio 2 dalį:

„<...> ši direktyva apibūdina tik esminius bendro mašinų naudojimo sveikatos ir saugos reikalavimus, papildytus keliais savitais reikalavimais, taikomais tam tikroms mašinų kategorijoms; kadangi norint padėti gamintojams įrodyti, kad yra laikomasi esminių reikalavimų, ir kad būtų galima patikrinti, kaip yra laikomasi tų reikalavimų, pageidautina turėti standartus, suderintus visos Europos lygiu, kad būtų išvengta rizikos, susijusios su mašinų projektu ar gamyba; kadangi šiuos Europos lygiu suderintus standartus kuria privačios teisinės organizacijos ir jie turi išlikti neprivalomi <...>.“

„<...> pagal tokį standartą pagamintos mašinos <...> laikomos atitinkančiomis esminius reikalavimus.“

20. Europos standartų komitetas (CEN) priėmė suderintą standartą EN 1493:1998

(toliau – EN 1493)³, taikomą transporto priemonių keltuvams, ir Komisija paskelbė jo nuorodą⁴.

Apskaičiavimai turi būti atliekami atsižvelgiant į patį nepalankiausią svorio išdėstymą. <...>“

21. Suderinto standarto redakcijos vokiečių kalba 5.6 punkto („Atramų konstrukcijos vertinimas“) 5.6.1 dalyje („Bendroji dalis“) numatyti tokie reikalavimai transporto priemonių keltuvų atramų konstrukcijai:

III – Faktinės aplinkybės ir pagrindinė byla

„Žaliava, iš kurių gaminami transporto priemonių keltuvai, jų konstrukcija ir įranga turi būti tokios, kad keltuvų eksploatacija visose stadijose būtų pakankamai saugi. <...>“

AGM keltuvai transporto priemonių techninei apžiūrai atlikti

22. 5.6.4.2 punkte dėl apkrovos paskirstymo transporto priemonių keltuvams, keliantiems transporto priemones už rėmo, numatyta:

23. Ieškovė pagrindinėje byloje – Italijos bendrovė, kuri gamina keltuvus transporto priemonių techninei apžiūrai atlikti ir parduoda juos Europoje su prekių ženklu AGM. AGM modeliams, be kita ko, priklauso panašios konstrukcijos G 28, C 32 ir G 35 tipų keltuvai, kurių nuo 1996 m. apie 150 vienetų Suomijos importuotojas pardavė transporto priemonių įmonėms, esančioms Suomijoje.

„Projektuojant konstrukciją turi būti atsižvelgta į abi transporto priemonių privažiavimo kryptis prie kėlimo platformos. <...>

24. Šių tipų keltuvus sudaro dvi atramos, tarp kurių pastatoma keltina transporto priemonė. Prie abiejų atramų yra atitinkamai pritvirtinta po trumpą ir ilgą gembę ir jos

3 – Žr. 1998 m. liepos 10 d. CEN Europos standartą EN 1493, taikomą transporto priemonių keltuvams.

4 – Žr. OL C 165, p. 4.

pastumiamos po keltinos transporto priemonės važiuokle. Į tokią padėtį pastumtas gembės atramos įmontuotas mechanizmas pakelia į tokį aukštį, kad po transporto priemone galima dirbti stovint.

27. 2000 m. kovo 22 d. vienoje Suomijos įmonėje nuo AGM G 32 tipo keltuvo nukrito gyvenamasis automobilis, nes jį keliant neatlaikė gembių fiksavimo sistema, nors keliamos transporto priemonės svoris neviršijo maksimalios leistinos keltuvo apkrovos. Žmonės įvykus nelaimingam atsitikimui nenukentėjo.

25. Kaip naudoti keltuvas, informuoja apkrovos instrukcija, kurioje nurodomas maksimalus leistinas keliamos transporto priemonės svoris. Tačiau tikslus leistinas maksimalus keliamas svoris priklauso nuo dviejų veiksnių. Pirma, kuo daugiau išleista gembė, tuo mažesnis yra maksimalus leistinas transporto priemonės svoris. Antra, ilgosioms gembėms nurodytas mažesnis maksimalus leistinas svoris negu trumposioms gembėms. Todėl prieš pakeliant transporto priemonę būtina patikrinti tiek atstumą tarp gembių, tiek ir transporto priemonės ašių apkrovą, nurodytą jos registracijos liudijime. Vadinasi, naudojimo instrukcija nurodo, kad transporto priemonė tarp atramų turi būti pastatoma taip, kad jos didesnė ašies apkrova tektų trumposioms gembėms, o mažesnė – ilgosioms.

Rinkos kontrolės procedūra ministerijoje

28. 2000 m. gegužę Socialinių reikalų ir sveikatos ministerija (toliau – ministerija) gavo vietos Saugos darbe tarnybos „ataskaitą dėl rinkos kontrolės“. Joje buvo išdėstyta, kad, atlikus patikrinimą, buvo nustatyti G 35 T/E tipo keltuvo trūkumai. Ministerijos saugos darbe tarnyba pradėjo rinkos kontrolės procedūrą ir visų pirma pavedė ją atlikti vyriausiajam inžinieriui ekspertui T. Lehtinen.

26. 1997 m. G 35 modelis buvo pripažintas atitinkantis direktyvą ir paženklintas ženklų „CE“. Sertifikavimo procedūrą atliko pagal Italijos teisę įsteigta bendrovė ICEPI Srl, kuri yra Italijos valstybės įgaliota sertifikavimo įstaiga ir apie kurią buvo pranešta Komisijai.

29. Per rinkos kontrolės procedūrą keletą kartų buvo išklaustyti importuotojas. Toliau, siekiant patikrinti, ar fiksavimo mechanizmas atitinka EN 1493 standartą, buvo atlikti du C 35 T/E modelio keltuvo apkrovos bandy-

mai. T. Lehtinen parengė kelias ataskaitas suomių ir anglų kalbomis tokiomis antraštemis: „Socialinių reikalų ir sveikatos ministerija“, „Saugos darbe tarnyba“ ir „Vyriausiasis inžinierius T. Lehtinen“.

30. Savo pirmoje ataskaitoje T. Lehtinen, be kita ko, nurodė, kad pirmasis apkrovos bandymas parodė, jog fiksavimo mechanizmas neatitinka standarto EN 1493 ir kad turi būti patobulinta jo koncepcija. Reaguodama į tai, AGM sukūrė naują fiksavimo mechanizmą. Savo antroje 2000 m. gruodžio mėnesio ataskaitoje T. Lehtinen pripažino, kad per antrą bandymą paaiškėjo, jog naujasis mechanizmas yra pakankamai atsparus ir atitinka standartą. Todėl 2000 m. gruodžio 20 d., paskutinį kartą išklausus importuotoją, buvo susitarta, kad iki 2001 m. kovo 15 d. šio mechanizmo trūkumai bus ištaisyti ir jau eksploatuojamuose įrenginiuose. Iki nustatytos datos keltuvo naudotojams buvo išsiųstas laiškas su informacija dėl rizikos, sumažintos leistinos apkrovos ir defektinių dalių pakeitimo.

31. Tačiau visose T. Lehtinen ataskaitose daugiausia kritikos sulaukė tai, kad naudojimo instrukcija riboja transporto priemonės privažiavimo kryptį. Pagal standartą EN 1493, tokie apribojimai esą neleistini. Italijos sertifikavimo įstaiga ir AGM, teigdami, kad atliekant apkrovos bandymą turi būti atsižvelgta į gamintojo instrukcijoje nurodytą

apkrovos paskirstymą, neteisingai išaiškine standartą. Tačiau standartas EN 1493 reikalauja, kad atsparumas būtų apskaičiuotas nepalankiausiomis apkrovos sąlygomis. Todėl keltuvas turi būti suprojektuotas taip, kad jis galėtų išlaikyti maksimalias leistinas apkrovas ir nepalankiausiomis sąlygomis. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, keltuvas galės kelti ne 3 500 kg, kaip nurodyta, o tik 1 500 kg.

32. Dėl šių priežasčių kompetentingos ministerijos patarėjas Saugos darbe tarnybos direktoriui, įgaliojamam priimti sprendimus, dar 2000 m. gruodžio 20 d. pasiūlė uždrausti AGM keltuvas pateikti į Suomijos rinką ir čia juos parduoti. Vis dėlto Saugos darbe tarnybos direktorius, manydamas, kad neturi pakankamai įrodymų tokiam sprendimui priimti, grąžino bylą, kad ši būtų peržiūrėta.

Vieši T. Lehtinen ir ministerijos pareiškimai

33. 2001 m. sausio 9 d. T. Lehtinen, eidamas pareigas ir atstovaudamas ministerijai, dalyvavo Prekybos technika konfederacijos susirinkime. Ši konfederacija jungia apie 200

įmonių narių, kuriems priklauso ir įrangos transporto priemonių įmonėms tiekėjai. Susirinkime T. Lehtinen pareiškė, kad AGM G 35 tipo keltuvai kelia pavojų, pažeidžia direktyvą ir turi būti pašalinti iš rinkos. Tačiau iš 2001 m. sausio 29 d. konfederacijos laiško ministerijai aiškėja, kad konfederacija žinojusi apie procedūros eigą ir kitokią ministerijos poziciją.

ministerijos pozicijas ar rinkos kontrolės procedūros eigą pateikta nebuvo.

34. 2001 m. sausio 17 d. per Suomijos valstybinės televizijos kanalo TV 1 20.30 val. visoje šalyje transliuojamą pagrindinę žinių laidą buvo parodytas reportažas apie AGM keltuvus. Dalį reportažo sudarė T. Lehtinen duodamas interviu, kuris, jo tiesioginiam viršininkui, ministerijos valdybos patarėjui, leidus, buvo įrašytas jo darbo patalpose ministerijoje. Per interviu T. Lehtinen pareiškė, kad, jo manymu, šie įrenginiai kelia tiesioginį pavojų, nes žmonės dirba po pakeltu kroviniu. Laidos vedėjas šiuo klausimu nurodė, kad tai rimčiausias atvejis, su kuriuo lig šiol valdžios institucijos yra susidūrusios, ir kad, valdžios institucijų nuomone, įranga turinti išlaikyti nurodytą apkrovą net ir tada, jei transporto priemonė privažiuoja netinkama kryptimi. Toliau jis pridūrė, kad, Suomijos saugos darbe tarnybos manymu, šis Italijoje sertifikuotas įrenginys neatitinka ES standartų. Antroje reportažo dalyje T. Lehtinen šiuo klausimu pareiškė, kad atitinkama sertifikavimo įstaiiga, kurią pasirinko gamintojas, neteisingai išaiškino reikalavimus. Duomenų apie kitas

35. 2001 m. vasario 8 d. Saugos darbe tarnybos direktorius nusiuntė faksą Pramonės ir darbdavių konfederacijai. Jame jis pareiškė nenorįs, kad prekybos draudimas trukdytų vidaus rinkos veikimui, nes dėl keltuvų netinkamumo nebuvo pateikta įrodymų, o pateikiami vien tik spėjimai. Didmeninės prekybos konfederacija privalanti įspėti dėl pražūtingų pasekmių rinkoje, jei ir toliau čia bus klausoma T. Lehtinen nuomonės.

36. 2001 m. vasario 12 d. T. Lehtinen parengė trečią ataskaitą. Joje jis pirmą kartą nurodė ir modelius G 28 ir G 32, kurių atitikties vertinimas nebuvo atliktas, ir toliau dėstė savo nuomonę dėl privažiavimo krypties apribojimo⁵. Jis ypač akcentavo tai, kad dėl klaidingo standarto išaiškinimo keltuvo gembės apskaičiuotos per mažai apkrovai ir kad „dideli gembių projekto trūkumai gali būti nelaimingo atsitikimo priežastis, kai neplanuotai viršijus gembių apkrovą kon-

5 — Žr. šios išvados 31 punktą.

strukcija netenka tvirtumo ir stabilumo.“ Šią ataskaitą jis išsiuntė Suomijos metalurgų konfederacijai.

nama, kad Saugos darbe tarnybos direktorius T. Lehtinen pareiškimas laiko privataus asmens nuomone. Remiantis jo duomenimis, ministerija nagrinėjo šį įrenginį ir nustatė, kad jis atitinka visus direktyvos reikalavimus. Įrenginys trūkumų neturi, nes nėra tai patvirtinančių įrodymų.

37. 2001 m. vasario 16 d. tarnybos direktorius nušalino T. Lehtinen nuo bylos motyvuodamas tuo, kad šis, nagrinėjant bylą, viešai išreiškė nuomonę, kuri skyrėsi nuo oficialios ministerijos pozicijos, ir taip nevykdė ministerijos nurodymų bei nesilaikė ryšių su visuomene politikos. Pagal 2001 m. kovo 20 d. Saugos darbe tarnybos parengtą vėlesnę ataskaitą T. Lehtinen buvo nušalintas nuo bylos, nes kilo įtarimas, kad jis, bendradarbiaudamas su AGM konkurentais, pažeidė gero administravimo principą ir veikė pažeisdamas AGM interesus.

39. 2001 m. vasario 19 d. T. Lehtinen, negavęs savo tiesioginio viršininko leidimo, tos pačios dienos savo ataskaitą anglų kalba išsiuntė Švedijos saugos darbe tarnybai. Čia jo memorandumas buvo palaikytas ministerijos pozicija, ir juo remiantis Italijos valdžios institucijoms buvo pateikta užklausa, kurioje reikalaujama paaiškinimų. Be to, šią ataskaitą T. Lehtinen platino tarp Europos ekspertų.

38. 2001 m. vasario 17 d. didelio tiražo regioniniame laikraštyje „Aamulehti“ pasirodė straipsnis „Ekspertas įspėja dėl tam tikrų keltuvų transporto priemonių techninei apžiūrai atlikti netvirtumo“. Šis straipsnis buvo akivaizdžiai skirtas AGM keltuvams ir parengtas remiantis T. Lehtinen ir ministerijos tarnybos direktoriaus interviu. Straipsnyje buvo nurodyta, kad, ministerijos Saugos darbe tarnybos vyriausiojo inžinieriaus T. Lehtinen nuomone, „buvo parduoti ypač nesaugūs transporto priemonių keltuvai“. Pasak T. Lehtinen, kurio žodžiai cituojami, įrenginiai akivaizdžiai turi tris ar keturis didelius trūkumus. Tačiau taip pat patikslin-

40. 2001 m. vasario 22 d. Metalurgų konfederacija savo specializuotiems automobilių remonto ir mechaninio remonto sektorių poskyriams ir už saugą įmonėse atsakingiems asmenims išsiuntė laiškus. Juose konfederacija nurodė, kad AGM keltuvų transporto priemonių techninei apžiūrai atlikti modeliai G 28, G 32 ir G 35, be jokių abejonių, kelia pavojų ir kad rašto gavėjai nedelsdami susipažintų su medžiaga. Konfederacija pridėjo 2001 m. vasario 12 d. T. Lehtinen

parengtą ataskaitą, kurią šis buvo persiuntęs konfederacijai⁶.

nių, nes naujose mašinos gamintojas nustatytus trūkumus pašalino, o importuotojas tai atliko jau eksploatuojamų įrenginių atžvilgiu.

41. 2001 m. birželio 13 d. didelio tiražo regioniniame laikraštyje „Etelä-Saimaa“ pasirodė straipsnis „Metalurgų konfederacija reikalauja uždrausti naudoti pavojingus keltuvus transporto priemonių techninei apžiūrai atlikti“ su paantrašte „Kiekvieną dieną 150 montuotojų gresia pavojus“. Jame rašoma, kad, remiantis ministerijos Saugos darbe tarnybos išvadomis, AGM keltuvų eksploatacijos sauga turi didelių trūkumų. Vyriausiasis inžinierius, šios rūšies įrenginių specialistas, jau anksčiau siūlė apriboti šių Italijos gamintojo AGM keltuvų naudojimą ir uždrausti naujų įrenginių pardavimą. Tačiau taip pat patikslinama, kad ministerijos Saugos darbe tarnybos direktorius M. Hurmalainen yra priešingos nuomonės, neturi pakankamai įrodymų ir kad byla vis dar yra nagrinėjama.

43. 2001 m. spalio 1 d. ministerija T. Lehtinen skyrė išpėjimą, nes jis vienoje iš informacinių laidų bei vietos Saugos darbe tarnyboms skirtuose paaškinimuose išdėstė klaidinančią ministerijos poziciją ir nesilaikė jos ryšių su visuomene politikos. Pareigūnų ieškinius nagrinėjanti komisija patvirtino sprendimą nurodydama, kad T. Lehtinen ne tik nesilaikė savo tiesioginio viršininko nurodymų, bet ir po to, kai 2001 m. vasario 16 d. buvo nušalintas nuo bylos, toliau ją nagrinėjo. Kita vertus, Pareigūnų ieškinius nagrinėjanti komisija nusprendė, kad T. Lehtinen elgesys 2001 m. sausio 17 d. duodant televizijoje interviu nebuvo toks netinkamas, kad pateisintų rašytinį išpėjimą. Vyriausiasis administracinis teismas šį Pareigūnų ieškinius nagrinėjančios komisijos sprendimą patvirtino.

Ministerijos sprendimai ir priemonės

42. 2001 m. birželio 14 d. ministerijos Saugos darbe tarnyba šioje byloje priėmė sprendimą. Jame ji, be kita ko, pripažino, kad nėra įrodymų, galinčių paskatinti ministeriją keltuvų gamintojo ar importuotojo atžvilgiu imtis rinkos kontrolės procedūros priemo-

Pagrindinė byla

44. AGM su ieškiniu Suomijos valstybei ir T. Lehtinen kreipėsi į *Tampereen käräjäoikeus*. AGM siekia, kad solidariai iš atsakovų

6 — Žr. šios išvados 31 ir 36 punktus.

būtų priteistas žalos, patirtos dėl apyvartos sumažėjimo, ir žalos, padarytos įmonės vardui Suomijoje ir kitose Europos valstybėse, atlyginimas.

teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

45. Šiuo atžvilgiu AGM nurodo, kad 2000–2001 m. jos keltuvai užėmė 10–15 % Suomijos rinkos. Dėl T. Lehtinen ir ministerijos veiksmų jos apyvarta, 2000 m. siekusi 135 000 eurų, 2002 m. metais sumažėjo iki 1 070 eurų. Be to, po 2001 m. pardavimo mastai labai sumažėjo ir kitose Europos valstybėse. Vien tik pelno sumažėjimas 2001 m. vertinamas maždaug 300 000 eurų, o 2002 m. – 750 000 eurų.

46. Šią ir kitą žalą AGM patyrusi dėl to, kad T. Lehtinen apie AGM keltuvus viešai skleidė vienpusišką, klaidingą ir klaidinančią informaciją, o ministerija šios klaidingos ir klaidinančios informacijos niekada nepaneigė, pavyzdžiui, paskelbdama oficialų tarnybos pranešimą.

IV — Prašymas priimti prejudicinį sprendimą ir procesas Teisingumo Teisme

47. 2003 m. lapkričio 7 d. Nutartimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs

„1) Ar tai yra kiekybiniais apribojimams lygiavėrcio poveikio priemonė EB 28 straipsnio prasme arba priemonė, kurios nereikia imtis EB 10 straipsnio 2 dalies prasme, kai pareigūnas ekspertas, dirbantis už saugą darbe atsakingoje valstybės administracijoje, tačiau neturintis įgaliojimų priimti sprendimo, pagrindinėse nacionalinio televizijos kanalo žinių laidoje ir plačiai platinamuose dienraščiuose bei prekybos arba šakinėse organizacijose po to, kai buvo pradėta rinkos kontrolės procedūra, bet sprendimas dar nebuvo priimtas, išreiškia tiesiogiai arba tarpininkaujant kitiems asmenims savo nuomonę dėl konkretaus gamintojo į rinką išleisto įrenginio pavojaus asmenų sveikatai, netgi jų gyvybei, kuri gali sukelti neigiamą įspūdį apie nagrinėjamą įrenginį ir pakenkti jo pardavimui?

2) Ar Direktyvą 98/37/EB dėl mašinų reikia aiškinti taip, kad keltuvus transporto priemonių techninei apžiūrai atlikti neatitinka šioje direktyvoje įtvirtintų esminių saugos taisyklių, kai šis įrenginys pagamintas ne pagal standartą SFS-EN 1493, kai projektuojant jo

struktūrą nepaisyta transporto priemonės privažiavimo prie keltuvo atramų abiem važiavimo kryptimis ir kai abiejų šių atramų atsparumas apskaičiuotas nenumatant nepalankiausių kėlimo sąlygų?

tingam teismui, ar jis turi atkreipti dėmesį daugiausia į galimą Bendrijos ar nacionalinių saugos taisyklių neatitikimą, ar veikiau į šio neatitikimo atskleidimo aplinkybes?

- 3) a) Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas, ar pirmiau apibūdinti pareigūno veiksmai yra neproporcingi asmenų sveikatos ir gyvybės apsaugos tikslų atžvilgiu ir todėl prieštarauja EB sutarčiai, net jeigu ir į antrąjį klausimą reikia atsakyti teigiamai, atsižvelgiant į šių veiksmų pobūdį, o ypač į tai, kad apie galimą pavojų įmanoma pranešti ir išvengti pavojingų situacijų naudojant kitas nei pirmajame klausime aprašytas priemones, kai šie veiksmai buvo atlikti net prieš kompetentingai valdžios institucijai priimančią sprendimą rinkos kontrolės byloje ir kai specialiai nurodant konkrečią prekę jais galima buvo pakenkti šios prekės pardavimui?
- 4) Ar pirmajame klausime apibūdinti pareigūno veiksmai trečiojo klausimo a punkte nurodytomis aplinkybėmis gali būti pateisinti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnyje užtikrinta saviraiškos laisve, net jei jie prieštarauja EB 28 ir 30 straipsniams arba EB 10 straipsniui?
- 5) a) Jei pirmajame klausime apibūdinti pareigūno veiksmai prieštarauja EB 28 ir 30 straipsniams arba EB 10 straipsniui, ar pažeidimas yra pakankamai akivaizdus ir sunkus, kad kitų atsakomybės atsiradimo sąlygų tenkinimo atveju valstybė privalėtų pagal Bendrijos teisę atlyginti žalą, kuri ši įrenginį pardavusiai įmonei galėjo atsirasti dėl šių veiksmų?
- b) Jei trečiojo klausimo a punkte nurodytas proporcingumo vertinimas priklauso nacionaliniam kompeten-

- b) Ar a punkte nurodytas pažeidimas yra akivaizdus ir sunkus net tuo atveju, kai kompetentingos valdžios institucijos (arba kompetentingo pareigūno), turinčios teisę priimti sprendimą, negalima kaltinti jokia klaida arba nerūpestingumu ir ši valdžios institucija (arba pareigūnas) niekada nepatvirtino inkriminuojamų veiksmų ir nenurodė, kad jie turi realias pasekmes?
- jei žala atsirado dėl neteisėto veiksmo arba vykdant viešosios valdžios įgaliojimus, ar vis dėlto yra ypatingų priežasčių įpareigoti atlyginti žalą?
- c) Ar EB 10 straipsnis, konkrečiai jo 2 dalis, pirmajame klausime nurodytomis aplinkybėmis gali asmenims sukurti teises?
- d) Be valstybės atsakomybės, ar pagal Bendrijos teisę atsakomybė gali atsirasti ir pačiam pareigūnui ir tokiais pačiomis sąlygomis, dėl tokių veiksmų, kaip antai aprašyti pirmajame klausime, jei jie prieštarauja Bendrijos teisei?
- e) Ar, remiantis Bendrijos teise, praktiškai neįmanoma arba ypač sunku išsireikalauti žalos atlyginimą, nes kitos nei asmenims ar prekėms padarytos ekonominės žalos atlyginimą nacionalinė teisė pripažįsta, tik
- 6) a) Jei taikant nacionalinę teisę nurodoma atlyginti dėl taisyklių laisvo prekių judėjimo srityje pažeidimo, įskaitant ir nerūpestingumą, atsiradusią žalą, ar Bendrijos teisė reikalauja, kad (šis atlyginimas) būtų veiksminga ir atgrasanti sankcija, ir ar su Bendrijos taisyklėmis dėl atsakomybės yra suderinama tai, kad pažeidimą padaręs arba nerūpestingai elgęsis pareigūnas nacionalinio įstatymo prasme atsakytų už žalą tik proporcinga dalimi, kuri nebūtinai atitiks visą žalą, arba, jei jį galima kaltinti tik dėl lengvo nerūpestingumo, būtų atleistas nuo bet kokios atsakomybės, arba jei pareigūnas arba už jo klaidą ar nerūpestingumą atsakinga valstybė privalėtų atlyginti kitą nei asmenims arba prekėms padarytą ekonominę žalą, tik jei ši žala atsirado dėl neteisėto veiksmo arba vykdant viešosios valdžios įgaliojimus, ar vis

dėlto yra ypatingų priežasčių įpareigoti atlyginti žalą?

- b) Jei nors vienas iš a punkte nurodytų atsakomybės apribojimų neatitinka Bendrijos teisės, ar pagal nacionalinę teisę žalos atlyginimo apribojimas neturi būti taikomas atitinkamo pareigūno atžvilgiu, net jei dėl to pastarojo pareiga atlyginti žalą būtų griežtesnė arba didesnės apimties, nei numatyta nacionaliniame įstatyme?“

48. Nagrinėjant bylą Teisingumo Teisme savo žodines ir rašytines pastabas pateikė AGM, Suomijos vyriausybė, T. Lehtinen, Europos Bendrijų Komisija ir Švedijos vyriausybė. Nyderlandų vyriausybė pateikė rašytines pastabas.

V — Vertinimas

A — *Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą*

49. T. Lehtinen nuomone, *Tampereen käräjäoikeus* prašymas priimti prejudicinį spren-

dimą yra nepriimtinas. Jo manymu, bylos nagrinėjimas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme yra tik preliminarioje stadijoje, kurioje teisinio ginčo dalykas dar nėra tiksliai nustatytas. Dėl nesurinktų įrodymų faktinės aplinkybės, kurias dėsto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, dar nėra patvirtintos. Todėl taip pat nėra aišku, ar būtina pateikti prejudicinius klausimus. Be to, Bendrijos teisės aktai jokiū būdu nenumato atsakomybės valstybės pareigūnui, todėl su tuo susiję prejudiciniai klausimai bet kuriuo atveju yra nepriimtini.

50. Iš EB 234 straipsnio antrosios pastraipos aišku, kad klausimą, kurioje bylos stadijoje tinkamiausia Teisingumo Teismui pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, sprendžia nacionalinis teismas. Tik jis yra tiesiogiai susipažinęs su faktinėmis bylos aplinkybėmis ir todėl gali geriausiai įvertinti, kurioje proceso stadijoje jam reikalingas prejudicinis sprendimas⁷.

51. Be to, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką vien tik nacionalinis teismas gali geriausiai įvertinti būtinumą nagrinėjamoje byloje priimti prejudicinį sprendimą ir prejudicinių klausimų svarbą. Jei pateikiami prejudiciniai klausimai dėl Bendrijos teisės

7 — Žr. 2003 m. birželio 12 d. Sprendimą *Schmidberger* (C-112/00, Rink. p. I-5659, 39 ir 41 punktai); 1981 m. kovo 10 d. Sprendimą *Irish Creamery Milk Suppliers ir kt.* (36/80 ir 71/80, Rink. p. 735, 5, 7 ir 8 punktai) ir 2000 m. kovo 30 d. Sprendimą *JAMO* (C-236/98, Rink. p. I-2189, 30 punktas).

išaiškinimo, Teisingumo Teismas iš esmės privalo į juos atsakyti. Teisingumo Teismas gali atmesti nacionalinio teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą tik tada, jei akivaizdu, kad nacionalinio teismo prašomas Bendrijos normos išaiškinimas neturi jokio ryšio su pagrindinės bylos faktais arba dalyku, jei problema yra hipotetinė ir jei Teisingumo Teismas neturi faktinės ar teisinės informacijos, būtinos naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus⁸.

52. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išsamiai išdėstė faktines ir teises pagrindines bylos aplinkybes. Proceso šalys savo pastabose iš esmės patvirtino teismo išdėstytas faktines aplinkybes. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išsamiai pagrindė, kodėl jis prašo Teisingumo Teismo pateikti Bendrijos teisės nuostatų išaiškinimą, kodėl šių nuostatų taikymas jam kelia abejonių ir kodėl, jo manymu, jų išaiškinimas būtinas sprendimui pagrindinėje byloje priimti. Remdamosi šiais duomenimis proceso šalys galėjo tinkamai pareikšti savo nuomonę. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėjo daryti išvadą dėl savo prejudicinių klausimų svarbos.

53. Kad būtų galima atsakyti į klausimą, ar Bendrijos teisė reikalauja arba leidžia numa-

tyti valstybės pareigūno atsakomybę, reikia išaiškinti materialines Bendrijos teisės normas. Vadinasi, turinio atžvilgiu tai reikia priskirti prejudicinių klausimų vertinimui.

54. Todėl prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

B — Dėl prejudicinių klausimų

55. Kadangi atsakymas į antrąjį prejudicinį klausimą gali turėti poveikį atsakymams į kitus klausimus, pirmiausia reikia atsakyti į šį klausimą. Be to, atsižvelgiant į tai, kad kiti klausimai susiję, į juos reikia atsakyti bendrai.

1. Direktyvos 98/37 išaiškinimas (antrasis prejudicinis klausimas)

8 — Žr. sprendimą *Schmidberger* (nurodytas 7 išnašoje, 30, 35–38 punktai); 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Bosman* (C-415/93, Rink. p. I-4921, 59 punktas) ir 2005 m. sausio 20 d. Sprendimą *Salgado Alonso* (C-306/03, Rink. p. I-705, 40–42 punktai).

56. Kad galėtų pateikti keltuvo transporto priemonių techninei apžiūrai atlikti atitikties vertinimą, prašymą priimti prejudicinį spren-

dimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo pateikti direktyvos dėl saugaus mašinų naudojimo išaiškinimą. Iš esmės keliamas klausimas, ar direktyva reikalauja, kad transporto priemonė prie keltuvo privažiuotų ir būtų keliami abiem važiavimo kryptimis, ir ar tai neturėtų poveikio gamintojo nurodytai maksimaliai apkrova.

nurodo Suomijos vyriausybė, pavyzdžiui, pačios direktyvos 8 straipsnio 2 dalies b punkte numatytas mašinos pavyzdžio tipo tyrimas, kurį atlikus galima pateikti tokį įrodymą. Taigi keltuvo atitiktis EN 1493 standartui nėra atitiktis direktyvai sąlyga.

57. Suderintas standartas EN 1493 reikalauja, kad maksimali keltuvų apkrova būtų apskaičiuojama esant nepalankiausioms apkrovos sąlygoms. Šis standartas neleidžia apriboti privažiavimo krypties numatant tik tam tikrą kryptį. Priešingai, pagal šio standarto 5.4.6.2 punktą⁹ modeliams, kaip antai nagrinėjamas, maksimali leidžiama apkrova turi būti nustatoma esant nepalankesnei iš dviejų galimų privažiavimo krypčių ir turi būti atitinkamai nurodyta mažesnė apkrova už galimą esant palankesnei privažiavimo kryptčiai.

59. Vertindama suderinamumą su direktyvos saugos reikalavimais Italijos sertifikavimo įstaiga rėmėsi gamintojo naudojimo nuorodomis. Iš tiesų direktyva tik reikalauja, kad mašinos nekeltų pavojaus tada, kai jos naudojamos „numatytiems tikslams“, „gamintojo numatytais sąlygomis“, „pagal paskirtį“ ir kai „visos operacijos atliekamos gamintojo numatytais sąlygomis“¹¹. Todėl iš principo AGM teisingai teigia, kad vertinimo pagrindas turi būti gamintojo nurodyti naudojimo reikalavimai.

58. Vis dėlto pagal direktyvos septynioliktą ir dvidešimtą konstatuojamąsias dalis ir pagal jos 5 straipsnio 2 dalį¹⁰, mašinos atitiktis suderintam standartui sukuria tik prielaidą, kad ji atitinka direktyvos saugos reikalavimus. Taigi standartas tik palengvina mašinos atitiktis direktyvai įrodymą. Tačiau galimas ir kitoks įrodymo būdas. Kaip teisingai

60. Vis dėlto, šalinant vidaus rinkos kliūtis, direktyvoje ypač atsižvelgiama į naudojant mašinas sukeltų nelaimingų atsitikimų „socialinius padarinius“ ir pabrėžiama, kad jie gali būti sušvelninti projektuojant ir gami-

9 — Žr. šios išvados 21 ir 22 punktus.

10 — Žr. šios išvados 17 ir 18 punktus.

11 — Žr. direktyvos 2 straipsnio 1 dalį, I priedo 1 įžanginę pastabą, I priedo 1.1.2 dalies a punktą ir I priedo 4.1.2.3 dalį; žr. šios išvados 6, 13 ir tolesnius punktus.

nant saugias mašinas. Ja siekiama, nemažinant apsaugos lygmenų, suderinti saugos nuostatas. Vienas pagrindinių jos tikslų – išlaikyti ir pagerinti saugos lygį¹².

61. Turint omenyje šiuos tikslus ypač svarbus yra I priedo 1.1.2 punktas¹³. Pagal I priedo 1 įžanginės pastabos antrą sakinį, šie reikalavimai, neatsižvelgiant į gamintojų nurodymus, taikomi visoms mašinoms. Pagal a punktą, mašina turi būti pagaminta taip, kad savo funkcijas atliktų nekeldama pavojaus ją prižiūrintiems asmenims, kai visos operacijos atliekamos gamintojo numatytais sąlygomis. Reikia imtis tokių saugos priemonių, kad būtų išvengta nelaimingo atsitikimo rizikos net ir tada, kai ji kyla dėl iš anksto numatomų nenormalių situacijų. Taip pat c punktas reikalauja, kad mašinos būtų suprojektuotos taip, kad jų nebūtų galima naudoti nenormaliomis sąlygomis.

62. Dėl tinkamiausių saugos būdų pasirinkimo b punkte numatyta, kad, siekdamas pašalinti ir sumažinti riziką, gamintojas pirmiausia privalo į projektavimą ir konstravimą įtraukti saugos koncepciją. Ir tik tada gali imtis visų būtinų apsaugos priemonių dėl rizikos, kurios neįmanoma panaikinti. Jei ir

jų nepakanka, gamintojas privalo informuoti naudotoją apie išliekančią riziką.

63. Vadinasi, reikia konstatuoti, kad direktyva daug dėmesio skiria sveikatos apsaugai ir reikalauja, atsižvelgiant į technines ir ekonomines galimybes, užtikrinti aukščiausią įmanomą saugos lygį. Taigi rizika turi būti pašalinta dar konstruojant mašiną, ir tik tada, jei neįmanoma, rizika šalinama tinkamomis saugos priemonėmis, ir galiausiai ją bandoma sumažinti informuojant naudotoją.

64. Kaip nurodė Komisija, o jai nebuvo prieštaraujama, praktika rodo, kad esant dabartiniam technikos lygiui galima keltuvą suprojektuoti ir pagaminti taip, kad jis atlaikytų maksimalią apkrovą esant bet kuriai automobilio privažiavimo kryptčiai, nuo kurios priklauso apkrovos paskirstymas. Pirmiausia galima daryti prielaidą, kad tokių keltuvų, kokie nagrinėjami pagrindinėje byloje, gembių atsparumas gali būti apskaičiuotas ir gembės suprojektuotos taip, kad išlaikytų nurodytą maksimalų svorį esant bet kuriai apkrovos situacijai. Kiek yra žinoma, tam nėra nei techninių, nei nenugalimų ekonominių kliūčių.

65. Saugai užtikrinti kaip alternatyvą galima būtų naudoti ir apsaugos priemonę, pavyz-

12 — Žr. direktyvos ketvirtą, septintą ir dešimtą konstatuojamąsias dalis.

13 — Žr. šios išvados 14 punktą.

džiui, automatinį įspėjimo mechanizmą, kuris pranešdamas apie viršytą maksimalią apkrovą ir blokuodamas kėlimo mechanizmą užkirstų kelią galimiems pavojams. Tokia priemonė beveik lygiai taip pat gerai užtikrintų saugumą, kaip ir konstrukcijos sprendinys, ir būtų ekonomiškesnė.

66. Trečioji galimybė – tai naudojimo instrukcija, kuri sumažintų netinkamo naudojimo galimybę ir dėl to atsirandančią riziką. Tokia priemonė, kitaip nei dvi pirmiau nurodytos alternatyvios priemonės, identiško saugos lygio neužtikrina, nes, net ir esant aiškiai instrukcijai, gali būti daroma naudojimo klaidų. Todėl sertifikavimo įstaigas koordinuojančios institucijos teisingai pasiūlė išaiškinimą, nurodantį, kad privažiavimo krypties ribojimas ir lentelių su apkrovos duomenimis naudojimas su direktyvos saugos reikalavimais nesuderinamas.

Tarpinė išvada

67. Direktyvą reikia aiškinti taip, kad keltuvai transporto priemonių techninei apžiūrai, kokie yra nagrinėjami pagrindinėje byloje, atitinka direktyvos saugos reikalavimus tik tada, kai transporto priemonė prie keltuvo

gali privažiuoti ir būti keliama abiem važiavimo kryptimis ir tai neturi poveikio gamintojo nurodytai maksimaliai apkrovai, arba tada, kai bent jau imtasi veiksmingų saugos priemonių, kurios pašalina netinkamo naudojimo ar leistinos apkrovos viršijimo riziką.

2. Laisvo prekių judėjimo kliūčių sudarymas, lojalumo Bendrijai pažeidimas (pirmasis, trečiasis ir ketvirtasis prejudiciniai klausimai)

68. Savo pirmuoju, trečiuoju ir ketvirtuoju prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar aplinkybėmis, kurios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, b) T. Lehtinen elgesys, t. y. vieši jo pareiškimai, turi būti priskiriamas valstybei ir sudaro laisvo prekių judėjimo kliūtį, c) arba pažeidžia lojalumą Bendrijai ir ar d) toks elgesys, atsižvelgiant į proporcingumo princip, galėtų būti pateisinamas saviraiškos laisve arba sveikatos apsaugos tikslu. a) Tačiau pirmiausia reikia nustatyti vertinimo kriterijų.

a) Dėl vertinimo kriterijaus: direktyva, o ne EB 28 straipsnis

69. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia klausia, ar

T. Lehtinen ir ministerijos elgesys neprieštarauja EB 28 straipsniui. Tačiau EB 28 straipsnis negali būti taikomas kaip vertinimo kriterijus, nes ši sritis yra galutinai suderinta antrinės teisės aktais. Taigi, jei tam tikra sritis yra suderinta Bendrijos lygiu, kiekviena su ja susijusi nacionalinė priemonė turi būti vertinama atsižvelgiant į šios suderinimo priemonės nuostatas, o ne į pagrindines laisves. Ar egzistuoja tokia išsamaus derinimo priemonė, pirmiausia reikia patikrinti atsižvelgiant į priemonės tikslus ir turinį¹⁴.

70. Kaip matyti iš direktyvos 1 straipsnio, skaitomo kartu su IV priedo A dalies 15 punktu, transporto priemonių keltuvai patenka į direktyvos taikymo sritį. Direktyvos 3 straipsnis kartu su I priedu nustato mašinoms išsamius ir konkrečius saugos reikalavimus. 8 straipsnis tiksliai ir detalai nustato taisykles, kaip turi būti vertinami šie reikalavimai, o 10 straipsnis, esant atitikčiai, numato ženklinimą ženklu „CE“. 2 straipsnio 1 dalis ir 3 straipsnis draudžia pateikti į rinką mašinas, kurios neatitinka tų reikalavimų. Direktyvos 4 straipsnio 1 dalis draudžia valstybėms narėms riboti ar kliudyti pateikti į rinką mašinas, kurios atitinka direktyvos reikalavimus. Iš šių draudimų aiškėja direktyvos tikslas, kuris atsispindi ir šeštoje, ir

septintoje konstatuojamosiose dalyse: siekiant pašalinti kliūtis laisvai prekybai mašinomis, suderinti nacionalines saugos normas ir procedūras. 2 straipsnio 2 dalis tai patvirtina ir, remiantis ja, valstybės narės negali numatyti jokių papildomų mašinų saugos reikalavimų. Tik dėl vėliau paaiškėjusių pavojų pagal 7 straipsnį valstybės narės gali imtis naudingų priemonių.

71. Taigi laisvam prekių judėjimui darantys poveikį saugos reikalavimai, numatyti dėl mašinų pateikimo į rinką, yra išsamiai suderinti¹⁵. Todėl vienintelis taikytinas vertinimo kriterijus, kaip per posėdį teisingai nurodė T. Lehtinen, yra direktyva. EB 28 straipsnis negali būti taikomas net ir papildomai.

b) Direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pažeidimas (pirmasis prejudicinis klausimas)

14 — Žr. 2004 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *Radlberger ir Spitz* (C-309/02, Rink. p. I-11736, 53 punktas); 2001 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *DaimlerChrysler* (C-324/99, Rink. p. I-9897, 32 ir 42 punktai); 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendimą *Deutscher Apothekerverband* (C-322/01, Rink. p. I-14887, 64 punktas) ir 1993 m. spalio 12 d. Sprendimą *Vanacker ir Lesage* (C-37/92, Rink. p. I-4947, 9 punktas).

15 — Žr. panašų nagrinėjimą, susijusį su 1981 m. rugsėjo 28 d. Tarybos direktyva 81/851/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su veterinariniais vaistais, suderinimo (OL L 317, p. 1), ir 1981 m. rugsėjo 28 d. Tarybos direktyva 81/852/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su analizės, farmakologijos ir toksikologijos bei klinikiniais standartais ir protokolais dėl veterinarinių vaistų išbandymo, suderinimo (OL L 317, p. 16), atliktą 1998 m. balandžio 2 d. Sprendime *Norbrook Laboratories Ltd* (C-127/95, Rink. p. I-1531, 33–35 punktai).

72. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, ar pagrindinės bylos aplinkybės rodo esant valstybės veiksmus, kurie riboja laisvą prekių judėjimą EB 28 straipsnio prasme. Tačiau, norint naudingai atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą¹⁶, reikia, atsižvelgiant į pirmiau padarytas išvadas, išnagrinėti, ar buvo pažeista direktyva¹⁷. Reikia išnagrinėti, ar pareiškimai, kaip antai T. Lehtinen ir ministerijos, pažeidžia direktyvos 4 straipsnio 1 dalį.

73. Direktyvos 4 straipsnio 1 dalis yra pažeidžiama tada, kai valstybė narė priima priemonę, ribojančią direktyvą atitinkančių mašinų pateikimą į rinką arba sudarančią jam kliūčių.

i) Dėl keltuvų atitikties direktyvai

74. 4 straipsnio 1 dalyje numatytas ribojimo draudimas taikomas tik tada, kai mašina atitinka direktyvos nuostatas. Tačiau iš turi-

mų duomenų matyti, kad keltuvas, koks yra AGM keltuvas, objektyviai neatitinka pirmiau nustatytų saugos reikalavimų.

75. Nors nagrinėjamu atveju taikoma direktyvos 5 straipsnio 1 dalyje numatyta atitikties prezumpcija, nes keltuvas buvo sertifikuotas kaip atitinkantis direktyvą ir turi direktyvos 10 straipsnyje numatytą atitikties ženklą „CE“, tačiau tai nereiškia, kad valstybės narės, iškilus pavojui, negali imtis priemonių. Atvirkščiai, pagal direktyvos 7 straipsnio 1 dalies pirmąją pastraipą, valstybė narė, nustačiusi, kad pagal paskirtį naudojama mašina kelia pavojų žmonių saugai ar turtui, turi imtis visų reikiamų priemonių, kad ji būtų pašalinta iš rinkos. Pagal antrąją pastraipą, valstybė narė nedelsdama praneša Komisijai apie tokią priemonę ir pagrindžia savo sprendimą. Vadinasi, nustačius pavojų, atitikties prezumpcija, numatyta direktyvos 5 straipsnio 1 dalyje, netenka galios.

76. Tačiau, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo duomenimis, kompetentinga ministerija nei nustatė pavojaus egzistavimą, nei ėmėsi priemonių, kad pašalintų keltuvus iš rinkos. Ji taip pat nepateikė Komisijai pagrįstos informacijos pagal direktyvos 7 straipsnio 1 dalies antrąją pastraipą. Taigi iš faktinių pagrindinės bylos

16 — Žr. 2004 m. spalio 12 d. Sprendimą *Wolff & Müller GmbH & Co. KG* (C-60/03, Rink. I-9553, 24 punktas).

17 — Beje, vertinimo pagal EB 28 straipsnį išvados šiuo atveju būtų tokios pačios.

aplinkybių matyti, kad bylai reikšmingu momentu keltuvams tebebuvo taikoma atitikties direktyvos reikalavimams prezumpcija ir todėl AGM modelio keltuvams galiojo apribojimo draudimas, numatytas direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje.

nagrinėjamoje byloje. Pirmą, iki šiol Teisingumo Teismai paprastai darė prielaidą dėl veiksmų priskirtinumo (kaip savaime suprantamo dalyko) tada, kai pareigūnas veikia pagal savo viršininko nurodymus arba vadovaudamasis valstybės narės įstatymais. Antra, jis privačių asmenų veiksmus priskirdavo valstybėms narėms tada, kai jie veikė vadovaujami valstybės narės valdžios institucijos ir pagal jos nurodymus¹⁸. Trečia, galiausiai Teisingumo Teismas privačių asmenų veiksmus valstybei narei priskirdavo ir tada, kai jie veikė ne vadovaujami valdžios institucijos, bet valstybės narės turėjo teigiamą pareigą užkirsti kelią tokiems privatiems veiksams¹⁹.

ii) Dėl valstybės narės veiksmų buvimo

77. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro prielaidą, kad T. Lehtinen viešas pareiškimas, esą AGM keltuvus neatitinka standarto ir yra pavojingas, laikytinas valstybės narės sukurtu pateikimo į rinką apribojimu. Todėl reikia išnagrinėti, ar vieši pareigūno įspėjimai dėl atitinkamo produkto gali būti laikomi valstybės narės veiksmais. Kitaip sakant, ar T. Lehtinen pareiškimai gali būti priskirti valstybei narei?

79. Nagrinėjamo atveju visos proceso šalys, išskyrus AGM, mano, kad T. Lehtinen veiksmams turi būti laikomi privataus asmens veiksmais. Tokią nuomonę jie grindžia tuo, kad T. Lehtinen neturėjo įgaliojimų priimti sprendimo ir kad sprendžiant iš viešų ministerijos pareiškimų T. Lehtinen neatstovauja oficialiai ministerijos pozicijai. Taigi, jų manymu, valstybės veiksmais laikytini vien tik tarnybos direktoriaus veiksmai. Todėl Suomijos valstybės atsakomybė atsirandanti tik tada, jei tarnybos direktorius T. Lehtinen

78. Pirmiausia reikia konstatuoti, kad Teisingumo Teismas iki šiol nėra priėmęs sprendimo dėl tokios situacijos, kokia yra

18 — Žr. 1982 m. lapkričio 24 d. Sprendimą *Komisija prieš Airiją „Buy Irish“* (249/81, Rink. p. 4005, 27 ir 28 punktai); 1986 m. vasario 18 d. Sprendimą *Bulk Oil* (174/84, Rink. p. 559, 9 punktas); 1990 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Hennen Olie* (302/88, Rink. I-4625, 15 ir 16 punktai); 2002 m. lapkričio 5 d. Sprendimą *Komisija prieš Vokietiją „Markenqualität aus deutschen Landen“* (C-325/00, Rink. p. I-9977, 17–20 punktai).

19 — Žr. 1997 m. gruodžio 9 d. Sprendimą *Komisija prieš Prancūziją* (C-265/95, Rink. p. I-6959, 28–32 punktai) ir minėtą sprendimą *Schmidberger* (nurodytas 7 išnašoje, 58 ir 59 punktai).

atžvilgiu nesiima priemonių ir taip nevykdo valstybės apsaugos pareigos sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*²⁰ ir Reglamento Nr. 2679/98²¹ prasme. Tačiau šie kriterijai taikomi tik tada, kai valstybė privalo reaguoti į privačių asmenų elgesį, bet ne tada, kai ji pati veikė, pavyzdžiui, per savo pareigūną²². Todėl pirmiausia reikia nustatyti, ar T. Lehtinen veikė valstybės vardu ar kaip privatus asmuo.

80. Šiuo atžvilgiu reikia nurodyti, kad (valstybės) išpėjimai dėl prekių, kitaip negu prekių draudimai, patys savaime dar nesukelia rinką ribojančio poveikio. Priešingai, toks poveikis atsiranda tik dėl ūkio subjektų reakcijos į tokius išpėjimus. Todėl valstybės pareigūno pareiškimų priskyrimas valstybei priklauso pirmiausia nuo to, kaip šiuos pareiškimus suvokė ūkio subjektai²³. Jei tokiomis aplinkybėmis jie daro prielaidą, kad valstybės pareigūno pareiškimai yra valstybės išpėjimas dėl produkto, tai tokie pareiškimai veikia jų elgesį lygiai taip pat autoritetingai, kaip veiktų tikro valstybės išpėjimo atveju. Tokių pareiškimų poveikis

gali būti lygiavertis valdžios institucijų draudimo poveikiui.

81. Kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nagrinėjamoje byloje taip pat peršasi mintis, kad T. Lehtinen pareiškimai lėmė tokį pardavimo sumažėjimą beveik iki nulio. Tokio sumažėjimo atveju pareiškimų poveikis atitinka pardavimo draudimą. Be to, iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos, susijusios su Bendrijos teisėje numatyta valstybės pareigūnų atsakomybe, matyti, kad Bendrijos atsakomybė gali atsirasti ne tik dėl formalių administracinių veiksmų, bet ir dėl faktinių veiksmų²⁴, kaip antai viešų pareiškimų²⁵ arba tarnybinės informacijos paskelbimo²⁶. Tam reikalinga kita sąlyga – kad pareiškimai turi būti padaryti einant pareigas, nagrinėjamos bylos aplinkybėmis yra įvykdyta.

82. Valstybės narės turi užtikrinti, kad jų pareigūnai, vykdydami savo einamas pareigas, viešai neskelbtų savo asmeninės nuomonės, prieštaraujančios oficialiai valstybės

20 — Nurodytas 19 išnašoje.

21 — 1998 m. gruodžio 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2679/98 dėl vidaus rinkos funkcionavimo, susijusio su laisvu prekių judėjimu tarp valstybių narių (OL L 337, p. 8).

22 — Žr. šios išvados 78 punktą.

23 — Šia prasme žr. Komisijos išdėstytus nuogastavimus byloje, kurioje 2001 m. gruodžio 13 d. buvo priimtas sprendimas *Komisija prieš Cwik* (Rink. p. I-10269, 4, 25 ir 26 punktai).

24 — Žr. 1982 m. spalio 7 d. Sprendimą *Berti prieš Komisiją* (131/81, Rink. p. 3493, 21, 22 ir 24 punktai); 1990 m. kovo 27 d. Sprendimą *Grifoni prieš Europos atominės energijos bendriją* (308/87, Rink. p. I-1203, 12–17 punktai).

25 — Žr. 1975 m. vasario 4 d. Sprendimą *Compagnie Continentale France prieš Tarybą* (169/73, Rink. p. 117, 18–21 punktai); 1989 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Briantex ir Di Domenico prieš Europos Ekonominę Bendriją ir Komisiją* (353/88, Rink. p. 3623, 2 ir 8 punktai, vis dėlto atsakomybė nebuvo pripažinta).

26 — Žr. 1985 m. lapkričio 7 d. Sprendimą *Adams prieš Komisiją* (145/83, Rink. p. 3539, 35, 37, 42, 44 ir 53 punktai) ir 1988 m. spalio 5 d. Sprendimą *Hamill prieš Komisiją* (180/87, Rink. p. 6141, 10–13 punktai).

pozicijai. Vis dėlto jei sukeliamas įspūdis, kad tai yra pozicija, kurios pareigūnas laikosi vykdydamas savo pareigas, toks įspūdis turi būti nedelsiant sugriautas pateikus atitinkamą informaciją. To nepadarius, jo elgesys bus priskiriamas valstybei, nebent valstybės pareigūnas yra akivaizdžiai nekompetentingas.

83. Priešingai nei tvirtina Nyderlandų ir Švedijos vyriausybės, valstybė narė negali išvengti tokio priskyrimo remdamasi kompetencijos pasiskirstymu ministerijos viduje²⁷, nes viešų pareiškimų poveikį nulemia tik tai, kaip juos suvokė asmenys, kuriems jie buvo skirti.

84. Tai neprieštarauja tarptautinei teisei, kuria rėmėsi Teisingumo Teismas²⁸. Pagal ją priskyrimas galimas tik tada, jei sukuriama juridinė regimybė, kad veikiama valstybės vardu²⁹. Panašios ir kitos situacijos, kuriomis tarptautinė ir Bendrijos teisė atitinkamus

veiksmus priskiria valstybei: tai institucijų veiksmams³⁰, veiksmai pagal nurodymus³¹ ir valstybės pakantumas ir (arba) priemonių, kurių turėjo būti imtasi, nesiėmimas³².

85. Vadovaudamiesi šiais principais Europos žmogaus teisių komisija, taip pat ir Europos žmogaus teisių teismas pripažino, kada visų lygmenų, taip pat ir žemiausio, valstybės

27 — Žr. su Bendrijos teisės normomis dėl atsakomybės susijusius sprendimus: 2000 m. liepos 4 d. Sprendimą *Salomone Haim* (C-424/97, Rink. p. I-5123, 44 punktas) ir 1996 m. kovo 5 d. Sprendimą *Brasserie du Pêcheur ir Factortame* (C-46/93 ir C-48/93, Rink. p. I-1029, 58 punktas).

28 — Žr. minėtą sprendimą *Brasserie du Pêcheur ir Factortame* (nurodytas 27 išnašoje, 34 punktas).

29 — Žr. Tarptautinės teisės komisijos projekto dėl valstybių atsakomybės už tarptautinę teisę pažeidžiančius veiksmus 7 straipsnį (*Excess of authority or contravention of instructions*):

„The conduct of an organ of a State or of a person or entity empowered to exercise elements of the governmental authority shall be considered an act of the State under international law if the organ, person or entity acts in that capacity, even if it exceeds its authority or contravenes instructions.“

ir komentarą šiuo klausimu (abiejų dokumentų redakcijos keletu kalbų adresu: http://www.un.org/law/ilc/texts/State_responsibility/responsibilityfra.htm, p. 91–92, 13 punktas, p. 99 ir tolesni su kitomis nuorodomis).

30 — Žr. šios išvados 78 punktą ir dėl tarptautinės teisės minėto Tarptautinės teisės komisijos projekto 4 straipsnį (*Conduct of organs of a State*) (nurodytas 29 išnašoje):

„1. The conduct of any State organ shall be considered an act of that State under international law, whether the organ exercises legislative, executive, judicial or any other functions, whatever position it holds in the organization of the State, and whatever its character as an organ of the central government or of a territorial unit of the State.“

2. An organ includes any person or entity which has that status in accordance with the internal law of the State.“

taip pat su tuo susijusį komentarą (p. 84 ir tolesni), kuriame pateikiama tarptautinės teisės santrauka (abiejų dokumentų redakcijos keletu kalbų adresu: http://www.un.org/law/ilc/texts/State_responsibility/responsibilityfra.htm) ir 1999 m. gegužės 29 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo patariamąją nuomonę dėl ginčo, susijusio su Žmogaus teisių komisijos „special rapporteur“ imunitetu teisme (I.C.J. Reports 1999, p. 62/63, 62 punktas, žr.: <http://www.icj-icj.org>, nuoroda į „Decisions“/„Décisions“).

31 — Žr. šios išvados 78 punktą ir dėl tarptautinės teisės minėto Tarptautinės teisės komisijos projekto 8 straipsnį (*Conduct directed or controlled by a State*) (nurodyta 29 išnašoje):

„The conduct of a person or group of persons shall be considered an act of a State under international law if the person or group of persons is in fact acting on the instructions of, or under the direction or control of that State in carrying out the conduct.“

taip pat su tuo susijusį komentarą (taip pat nurodytas 29 išnašoje, p. 103 ir tolesni) ir 1980 m. gegužės 24 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimą, priimtą byloje dėl Jungtinių Valstijų diplomatinio korpuso ir konsulato darbuotojų Teherane (I.C.J. Reports 1980, p. 3/4, 58 punktas, žr. taip pat: <http://www.icj-icj.org>, nuoroda į „Decisions“/„Décisions“).

32 — Žr. šios išvados 78 punktą ir dėl tarptautinės teisės žr. tik komentarą (nurodytas 29 išnašoje, p. 70 ir 81), pirmiau nurodytą Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimą, priimtą Teherano įkaitų byloje (61–67 punktai), ir 1949 m. balandžio 9 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimą, priimtą byloje *Korfu Kanal* (I.C.J. Reports 1949, p. 4, p. 22, 23, žr. taip pat: <http://www.icj-icj.org>, nuoroda į „Decisions“/„Décisions“).

pareigūnai gali pažeisti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją. Tai taikoma ir tada, kai valstybės pareigūnai veikia neturėdami įgaliojimo ar net viršydami arba nevykdydami nurodymų³³.

86. Bendrijos teisės kriterijų taikymas čia nagrinėjamoje byloje priklauso nacionalinių teismų jurisdikcijai.³⁴ Tačiau Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, gali pateikti patikslinančias nuorodas³⁵.

87. Kaip jau buvo konstatuota³⁶, pareigūno pareiškimų priskyrimą valstybei lemia tai, ar

asmenys, kuriems šie pareiškimai skirti, nurodytomis aplinkybėmis gali daryti prielaidą, kad tai yra pozicija, kurios kompetentingas pareigūnas laikosi vykdydamas savo pareigas, ar jie suvokia, kad tai asmeninės nuomonės reiškimas. Vertindamas šį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į visas aplinkybes.

88. Pagrindinės bylos aplinkybės, nurodančios asmenims, kuriems šie pareiškimai skirti, kad T. Lehtinen išreiškė tik savo asmeninę nuomonę, prieštarauja pareiškimų priskyrimui Suomijos valstybei.

33 — Žr. 1976 m. sausio 25 d. EŽTK atskaitą, priimtą dėl skundo Nr. 5310/71 (*Airija prieš Jungtinę Karalystę*, Yearbook 19, p. 758):

„... the State[s] ... existing obligations can be violated also by a person exercising an official function vested in him at any, even the lowest level, without express authorisation and even outside or against instructions.“

„... [l]es obligations existantes [de l'État] peuvent être violées également par une personne exerçant une fonction officielle qui lui est confiée, quel que soit le niveau, même le plus bas, sans autorisation expresse, voire en-dehors ou à l'encontre d'instructions.“

Europos žmogaus teisių teismas šioje byloje pritarė Europos žmogaus teisių komisijai (žr. 1978 m. sausio 18 d. Sprendimą, priimtą dėl skundo Nr. 5310/71, *Airija prieš Jungtinę Karalystę*, A serija, Nr. 25, 159 punktas), ir 1999 m. akivaizdžiai patvirtino tuometinę Europos žmogaus teisių komisijos poziciją (žr. 1999 m. spalio 28 d. Sprendimą, priimtą dėl skundo Nr. 28396/95, *Willie prieš Lichtenštainą*, „Reports of Judgments and Decisions 1999-VII“, 46 punktas).

34 — Žr. sprendimą *Salomone Haim* (nurodyta 27 išnašoje, 44 punktas) ir sprendimą, priimtą sujungtose bylose *Brasserie du Pêcheur ir Factortame* (nurodytas 27 išnašoje, 58 punktas).

35 — Žr. 2001 m. sausio 18 d. Sprendimą *Stockholm Lindöpark* (C-150/99, Rink. p. I-493, 38 punktas); 1996 m. kovo 26 d. Sprendimą *British Telecommunications* (C-392/93, Rink. p. I-1631, 41 ir tolesni punktai); 1996 m. spalio 17 d. Sprendimą *Denkavit International ir kt.* (sujungtose bylose C-283/94, C-291/94 ir C 292/94, Rink. p. I-5063, 49 ir tolesni punktai) ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimą *Köbler* (C-224/01, Rink. p. I-10239, 101 ir tolesni punktai).

36 — Pirmiausia žr. šios išvados 80 ir 82 punktus.

89. Pavyzdžiui, ministerijai adresuotas Prekybos technika konfederacijos 2001 m. sausio 29 d. laiškas dėl T. Lehtinen pareiškimų, padarytų per Prekybos technika konfederacijos 2001 m. sausio 9 d. susirinkimą, rodo, kad jo dalyviams buvo aišku, jog T. Lehtinen nuomonė nesutampa su ministerijos nuomone³⁷.

90. Panašiai yra ir su 2001 m. vasario 17 d. ir 2001 m. birželio 13 d. straipsniais regionii-

37 — Žr. šios išvados 33 punktą.

niuose laikraščiuose. Pagal turimą informaciją, juose buvo išdėstytos skirtingos T. Lehtinen ir tarnybos direktoriaus pozicijos ir taip pat nurodyta, kad tarnybos direktorius buvo T. Lehtinen viršininkas, kuris įgaliotas priimti sprendimus³⁸.

91. Ir atvirkščiai, pagrindinės bylos aplinkybės, iš kurių asmenys, kuriems buvo skirti šie pareiškimai, galėjo daryti prielaidą, kad T. Lehtinen, kaip kompetentingas valstybės pareigūnas, pateikė savo tarnybos oficialią poziciją, leidžia daryti išvadą dėl jo veiksmų priskyrimo Suomijos valstybei.

92. Pavyzdžiui, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo duomenys dėl 2001 m. sausio 17 d. televizijos laidos rodo, kad žiūrovai galėjo susidaryti įspūdį, jog T. Lehtinen, kaip kompetentingas valstybės pareigūnas, atstovauja ministerijos pozicijai. Toje laidoje T. Lehtinen pozicija buvo įvardyta kaip Suomijos valdžios institucijų pozicija, ir reportaže buvo parodytas jo, kaip ministerijos atstovo, duodamas interviu, kuris buvo įrašytas jo darbo kabinete tiesioginiam viršininkui, ministerijos valdybos patarėjui, leidus³⁹.

93. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo pastabose taip pat nurodyta, kad Metalurgų konfederacijai ir už įmonių saugą atsakingiems darbuotojams (taigi keltuvų pirkėjų tikslinei grupei) galėjo susidaryti įspūdis, jog T. Lehtinen pozicija sutapo su kompetentingos ministerijos pozicija. Būtent šios tikslinės grupės gavo 2001 m. vasario 12 d. T. Lehtinen ataskaitą, kurios pavadinime buvo nurodyta „Socialinių reikalų ir sveikatos ministerija“, „Saugos darbe tarnyba“ ir „Vyriausiasis inžinierius Tamro Lehtinen“⁴⁰.

94. Be to, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir Švedijos saugos darbe tarnyba, 2001 m. vasario 19 d. T. Lehtinen ataskaitos redakciją anglų kalba traktavo kaip išreiškiančią ministerijos poziciją⁴¹. Remiantis šiais duomenimis ir Europos ekspertams susidarė įspūdis, kad ataskaita atspindi ministerijos poziciją⁴².

95. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo pastabose dėl T. Lehtinen pareiškimų taip pat nurodo, kad darydamas pareiškimus T. Lehtinen elgėsi kaip ministerijos pareigūnas ir niekada neinformavo, kad tai jo asmeninė nuomonė. Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo duomenimis, visuomenei taip pat nesudarė įspūdis, kad jis

38 — Žr. šios išvados 38 ir 41 punktus.

39 — Žr. šios išvados 34 punktą.

40 — Žr. šios išvados 33 punktą.

41 — Žr. šios išvados 39 punktą.

42 — Žr. šios išvados 43 punktą.

būtų akivaizdžiai nekompetentingas. Be to, iki 2001 m. vasario 16 d., kol tarnybos direktorius nenušalino T. Lehtinen nuo nagrinėjamos bylos, šiam buvo patikėta vykdyti rinkos kontrolės procedūrą.

vasario 17 d. ir birželio 13 d. pareiškimais, greičiau rodo buvus visiškai privatų T. Lehtinen elgesį. Tačiau pagrindinės bylos aplinkybės, susijusios su jo 2001 m. sausio 17 d., vasario 12 d. ir vasario 19 d. pareiškimais, verčia manyti, kad jo elgesys priskirtinas Suomijos valstybei ir todėl tai valstybės narės veiksmai⁴⁴.

96. Vis dėlto valstybė narė gali išvengti tokių pareiškimų priskyrimo, kai sukeliamas įspūdis, kad tai yra pozicija, kurios pareigūnas laikosi vykdydamas savo pareigas, jei ji nedelsdama toki įspūdį sugriauna pateikdama atitinkamą informaciją⁴³.

97. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo duomenimis, ministerija nė karto neinformavo asmenų, kuriems buvo skirti T. Lehtinen 2001 m. sausio 17 d., vasario 12 d. ir vasario 19 d. pareiškimai, kad ministerijos pozicija yra priešinga. Taigi nėra jokių nuorodų į tai, kad ministerija dėl šių pareiškimų būtų ėmusis skubių priemonių, kad paneigtų sudarytą įspūdį, jog T. Lehtinen atstovauja oficialiai pozicijai. Be to, abiejų straipsnių regioniniuose laikraščiuose poveikis nebuvo tokio didelio masto kaip per televiziją parodyto interviu, ir skaitytojų ratas buvo ne tas, kuriam buvo skirti T. Lehtinen pareiškimai.

99. Tačiau tam, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų išsamiai įvertinti priskyrimo klausimus, jam reikės toliau tikslinti bylos aplinkybes. Suomijos vyriausybė ir T. Lehtinen per posėdį Teisingumo Teisimo klausimus pirmą kartą nurodė, kad televizijos kanalo TV 1 laidoje vėliau buvo pristatyta ir ministerijos pozicija. Be to, tarnybos direktorius Metalurgų konfederacijai ir Švedijos vyriausybei laiku pateikęs informaciją, kad T. Lehtinen skleidė tik savo asmeninę nuomonę. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės nustatyti, ar ministerijos priemonės laiku pasiekė asmenis, kuriems buvo skirti T. Lehtinen pareiškimai, ir išskleidė įspūdį, kad tai oficialūs ministerijos pareiškimai⁴⁵.

98. Apskritai pagrindinės bylos aplinkybės, susijusios su T. Lehtinen 2001 m. sausio 9 d.,

44 — Todėl šia prasme negali būti taikomi kriterijai, numatyti sprendime *Komisija prieš Prancūziją* (nurodytas 19 išnašoje) ir Reglamente Nr. 2679/98 (nurodytas 21 išnašoje).

45 — Tačiau Teisingumo Teismas, atsakydamas į prejudicinius klausimus, turi remtis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo išdėstytais faktinėmis aplinkybėmis. Pirmą, nei Suomijos vyriausybė, nei T. Lehtinen nepateikė tikslesnių duomenų dėl ministerijos įsikišimo. Antra, šie duomenys prieštarauja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo duomenims, ir jau vien todėl į juos negali būti atsižvelgta.

43 — Pirmiausia žr. šios išvados 82 punktą.

iii) Dėl keltuvo pateikimo į rinką apribojimo ar kliūčių tam sudarymo

mai būtų priskirtini Suomijos valstybei, kyla klausimas, ar šie valstybės pareiškimai pažeidžia direktyvos 4 straipsnį.

100. Lieka nustatyti, ar T. Lehtinen elgesys riboja keltuvo pateikimą į rinką arba sudarė tam kliūčių.

101. Direktyvos 4 straipsnio 1 dalis, antrinėje teisėje įtvirtinanti laisvą prekių judėjimą, vadinamosios *Dassonville* formulės prasme draudžia bet kurią priemonę, kuri gali tiesiogiai arba netiesiogiai, faktiškai arba potencialiai trukdyti prekybai Bendrijos viduje mašinomis, kurios patenka į direktyvos taikymo sritį⁴⁶.

103. Sprendime *Buy Irish* Teisingumo Teismas net vidaus produktų reklamos kampaniją, kuria niekaip nenuvertinami konkuruojančių užsienio įmonių produktai, pripažino esant ribojamojo pobūdžio⁴⁷. Todėl valstybės pareiškimai, kurie tam tikrą mašiną per televizijos žinių laidą, plačiai skelbiamose tariamai oficialiose ataskaitose ir interviu laikraštyje apibūdina kaip neatitinkančią standarto ir pavojingą, tikrai gali bent jau netiesiogiai ir potencialiai trukdyti tą mašiną pateikti į rinką.

— Dėl apribojimų, kylančių dėl valstybei priskirtino elgesio

102. Jei vieši T. Lehtinen 2001 m. sausio 17 d., vasario 12 d. ir vasario 19 d. pareiški-

104. Taigi iš pagrindinės bylos aplinkybių matyti, kad tokie T. Lehtinen pareiškimai yra valstybės narės priemonės, kurios sudaro kliūčių ir riboja kaip atitinkančios direktyvą

46 — Dėl formulės žr. 1974 m. liepos 11 d. Sprendimą *Dassonville* (8/74, Rink. p. 837, 5 punktas) ir 1999 m. vasario 9 d. Sprendimą *van der Laan* (C-383/97, Rink. p. I-731, 18 punktas).

47 — Žr. sprendimą *Komisija prieš Airiją „Buy Irish“* (nurodytas 18 išnašoje, 2, 3 ir 25–29 punktai).

sertifikuotos mašinos pateikimą į rinką ir — pareigūnas interviu televizijai duoda todėl pažeidžia direktyvos 4 straipsnio 1 dalį. savo tarnybos patalpose,

105. Tokiomis aplinkybėmis į šį prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip: — pareigūnas nepamini, kad jo pareiškimai yra asmeninio pobūdžio, ir nenurodo, kad jie nesutampa su oficialia kompetingos tarnybos pozicija, ir

Pareigūno pareiškimai, padaryti neturint tam įgaliojimų ir mašiną, kuri sertifikuota kaip atitinkanti direktyvą, apibūdinantys kaip neatitinkančią standarto ir pavojingą, laikomi direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pažeidimu tada, kai toks pareigūno elgesys yra priskirtinas valstybei. Pareigūno pareiškimai, kurie dėl savo formos ir aplinkybių asmenims, kuriems jie skirti, sudaro įspūdį, kad jie – ne asmeninė pareigūno nuomonė, o oficiali valstybės pozicija, yra priskirtini valstybei. Pirmiausia čia svarbu atsižvelgti į tai, ar:

— kompetingos valstybės tarnybos kuo greičiau nesiima būtinų priemonių asmenų, į kuriuos kreipėsi pareigūnas, įspūdžiui, kad jo pareiškimai yra oficialios valstybės pozicijos nurodymas, išsklaidyti.

— Dėl apribojimų, kylančių dėl valstybei nepriskirtino elgesio

— pareigūnas apskritai yra kompetingas nagrinėjamame sektoriuje,

— pareigūnas savo rašytinius pareiškimus platina naudodamas oficialų kompetingos tarnybos blanką,

106. Tiek, kiek prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taikydamas pirmiau nurodytus kriterijus, T. Lehtinen elgesį traktuoja kaip asmeninio pobūdžio pareiškimus ir atmets priskyrimo galimybę, reikia išnagrinėti, ar Suomijos valstybė, nevykdama savo pareigos ir nesiimdama priemonių, nepažeidė direktyvos 4 straipsnio.

107. Teisingumo Teismas pripažino, kad EB 28 ir 10 straipsniai valstybes narės įpareigoja imtis visų reikalingų ir tinkamų priemonių, kad jų teritorijoje būtų užtikrintos pagrindinės laisvės ir kad būtų imtasi pakankamų priemonių laisvo prekių judėjimo kliūtims šalinti, pirmiausia tų, kurios jų teritorijoje atsiranda dėl privačių asmenų veiksmų, nukreiptų prieš prekes iš kitų valstybių narių⁴⁸. Tačiau šių priemonių atžvilgiu, kurios yra būtinos ir geriausiai tinka tam tikrai situacijai, diskreciją turi valstybės narės, taigi Bendrijos institucijos negali vykdyti valstybių narių pareigos ir joms nurodyti, kokias priemones jos turi priimti ir faktiškai taikyti⁴⁹. Vis dėlto Teisingumo Teismo kompetencijai priklauso atsižvelgiant į šią diskreciją įvertinti, ar valstybė narė iš viso taikė tinkamą priemonę⁵⁰.

108. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo duomenimis, dėl 2001 m. sausio 9 d. T. Lehtinen pareiškimų ministerijai vėlesniu Prekybos technika konfederacijos laišku buvo pranešta, kad jai buvo žinoma ir kita ministerijos pozicija. Be to, tarnybos direktorius 2001 m. vasario 8 d. nusiuntė Pramonės ir darbdavių konfедера-

cijos pirmininkui faksą, kuriame jis paprieštaravo T. Lehtinen pareiškimams. 2001 m. vasario 17 d. ir 2001 m. birželio 13 d. laikraščio straipsniuose⁵¹ nurodoma, kad rinkos kontrolės procedūra dar nebaigta, kad ministerija tuo laiku dariusi prielaidą, jog mašina atitinka direktyvą ir kad ministerija negalėjusi nustatyti, kad mašina keltų pavojų⁵².

109. Tokios aplinkybės rodo, kad ministerija galėjusi daryti prielaidą, jog tolesnės priemonės nėra būtinos. Vadinasi, Suomijos valstybė atliko savo pareigą saugoti laisvą prekių judėjimą nuo privačių asmenų įsikišimo. Todėl šia prasme negalima teigti, kad tai valstybės narės apribojimai direktyvos 4 straipsnio 1 dalies prasme.

c) EB 10 straipsnio antroji pastraipa

110. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmuoju prejudiciniu klau-

48 — Žr. sprendimą *Schmidberger* (nurodytas 7 išnašoje, 58 ir 59 punktai) ir sprendimą *Komisija prieš Prancūziją* (nurodytas 19 išnašoje, 31 ir 32 punktai).

49 — Žr. sprendimą *Komisija prieš Prancūziją* (nurodytas 19 išnašoje, 32–34 punktai) ir sprendimą *Schmidberger* (nurodytas 7 išnašoje, 64 punktas).

50 — Žr. sprendimą *Komisija prieš Prancūziją* (nurodytas 19 išnašoje, 35 punktas).

51 — T. Lehtinen duomenimis, 2001 m. birželio 13 d. straipsnis nebuvo parengtas pagal jo interviu.

52 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 38 ir 41 punktus.

simu dar klausia, ar toks T. Lehtinen ir ministerijos elgesys sudaro EB 10 straipsnio antroje pastraipoje numatytų išpareigojimų neįvykdymą. Tačiau EB 10 straipsnio antroji pastraipa kaip *lex generalis* netaikomas, jei yra konkretnių normų pažeidimų⁵³. Teisių iš pačios EB 10 straipsnio antrosios pastraipos gali atsirasti tik tada, kai jau nustatomas ne tik konkrečios normos pažeidimas, bet ir išpareigojimų neįvykdymas⁵⁴. Pagrindinėje byloje tam nėra jokių pagrindų.

d) Dėl pateisinimo (trečiasis ir ketvirtasis klausimai)

111. Atsižvelgdamas į vertinimo kriterijų ir ankstesnes išvadas, trečiuoju ir ketvirtuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar direktyvos 4 straipsnio 1 dalį pažeidžiantys T. Lehtinen veiksmai gali būti pateisinami sveikatos apsaugos tikslu arba saviraiškos laisve.

53 — Žr. 1990 m. liepos 12 d. Sprendimą *Komisija prieš Graikiją* (35/88, Rink. p. I-3125, 42 ir 43 punktai) ir 1979 m. spalio 18 d. Sprendimą *Buis ir kt.* (5/79, Rink. p. 3203, 30 punktas).

54 — Žr. 1991 m. vasario 19 d. Sprendimą *Komisija prieš Belgiją* (C-374/89, Rink. p. I-367, 13 ir tolesni punktai) ir 1991 m. gegužės 7 d. Sprendimą *Vlassopoulou* (C-340/89, Rink. p. I-2357, 14 punktas).

i) Dėl pateisinimo sveikatos apsaugos tikslu (trečiasis prejudicinis klausimas)

112. Direktyva konkrečiai reglamentuoja žmonių sveikatos apsaugą, susijusią su nagrinėjamomis mašinomis. Taigi ji numato, kad tolesni direktyvą atitinkančių mašinų pateikimo į rinką apribojimai, pagrįsti sveikatos apsaugos tikslais, galimi tik pagal 7 straipsnio 1 dalį.

113. Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo duomenimis, dėl pagrindinės bylos ministerija pagal direktyvos 7 straipsnį nesiėmė jokios priemonės. Tuo momentu, kai buvo padaryti T. Lehtinen pareiškimai, vyko rinkos kontrolės procedūra, ir, tarnybos direktoriaus, įgalioto priimti sprendimus, nuomone, dar nebuvo nustatyta pavojaus žmonių sveikatai 7 straipsnio prasme. Komisijai apie tai taip pat nebuvo pranešta pagal 7 straipsnio 1 dalies antrąją pastraipą. Taigi pateisinti sveikatos apsaugos tikslais yra sudėtinga jau vien todėl, kad valstybė narė šių tikslų visai nesiekė.

114. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo duomenimis,

objektyvus pavojus taip pat nėra akivaizdus. Tačiau net ir tada, jei toks pavojus būtų, šiuo atveju T. Lehtinen sukeltiems apribojimams trūktų proporcingumo.

115. Iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad pagal proporcingumo principą, kuris yra vienas bendrųjų Bendrijos teisės principų, priimtos priemonės neturi viršyti to, kas yra tinkama ir būtina, kad būtų pasiekti ginčijamuose teisės aktuose nustatyti tikslai, o jei galima rinktis iš keleto tinkamų priemonių, reikia pasirinkti mažiau ribojančią; be to, iškilę nepatogumai turėtų būti proporcingi siekiamiems tikslams⁵⁵.

116. Vieši įspėjimai, kokie buvo T. Lehtinen įspėjimai dėl AGM keltuvų pavojingumo, galbūt ir buvo tinkami siekiant sumažinti „pavojų“, tačiau kyla abejonių dėl jų būtinumo. Lygiai taip pat tinkama švelnesnė alternatyva galėjo būti priemonė, kaip antai raštas keltuvų naudotojams, kuriame T. Lehtinen būtų galėjęs juos tikslingai informuoti apie, jo manymu, esančius pavo-

jus. Ne be reikalo toks būdas jau buvo pasirinktas, kai buvo pranešama apie fiksavimo mechanizmo trūkumus.

117. Bet kuriuo atveju neatrodo, kad pareiškimai yra proporcinga priemonė. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo duomenimis, „pavojus“, kurį, T. Lehtinen manymu, kėlė privažiavimo krypties apribojimas, negalėjo būti ypač didelis: turimais duomenimis, mašinos ir apkrovos duomenų lentelių naudojimas būvęs paprastas ir, nors buvo parduota tikrai daug šio modelio keltuvų, nėra žinoma, kad būtų įvykę nelaimingų atsitikimų dėl privažiavimo krypties apribojimo⁵⁶. Tačiau vieši tokio pobūdžio ir formos T. Lehtinen pareiškimai galėjo labai smarkiai apriboti laisvą šių produktų judėjimą.

ii) Dėl pateisinimo, susijusio su saviraiškos laisve (ketvirtasis prejudicinis klausimas)

118. Pirmiausia Švedijos vyriausybė teisingai pabrėžė pagrindines teisės, būtent saviraiškos laisvės, reikšmę, kurią užtikrina Suomijos Konstitucijos 12 straipsnis, EŽTK 10 straipsnis ir kuri Bendrijos teisėje yra įtvirtinta kaip bendrasis teisės principas. Saviraiškos laisvė,

55 — Žr. 2005 m. kovo 10 d. Sprendimą *Tempelman ir van Schaijk* (sujungtose bylose C-96/03 ir C-97/03, Rink. p. I-895, 47 punktas); 2001 m. liepos 12 d. Sprendimą *Jippes ir kt.* (C-189/01, Rink. p. I-5689, 81 punktas); 2002 m. kovo 12 d. Sprendimą *Omega Air ir kt.* (C-27/00 ir C-122/00, Rink. p. I-2569, 62 punktas); sprendimą *Schmidberger* (nurodytas 7 išnašoje, 79 punktas) ir 2003 m. liepos 3 d. Sprendimą *Lennox* (C-220/01, Rink. p. I-7091, 76 punktas).

56 — Žinomo nelaimingo atsitikimo priežastis – fiksavimo mechanizmas, žr. šios išvados 27 punktą.

kaip esminis bet kokios demokratinės visuomenės pagrindas, užtikrinama ir visiems valstybių narių ir Bendrijos pareigūnams⁵⁷.

ir panaudoti ją prieš *AGM*. Šiuo atveju jai taip pat nebūtų reikėję užtikrinti ir savo pareigūno T. Lehtinen teisės. Nors T. Lehtinen iš saviraiškos laisvės ir įgyja teisę reikšti nuomonę savo vardu, tačiau neįgyja teisės viešai reikšti nuomonės kaip Suomijos valstybės atstovas.

119. Tačiau pati valstybė narė saviraiškos laisvės neturi. Atvirkščiai, ji, kaip ir Bendrijos institucijos, yra įpareigota šią laisvę užtikrinti. Valstybė narė jos jurisdikcijai priklausantiems asmenims privalo užtikrinti saviraiškos laisvę ir negali ja remtis prieš šiuos asmenis.

— Dėl valstybei nepriskirtino elgesio pateisinimo

— Dėl valstybei priskirtino elgesio pateisinimo

120. Kadangi T. Lehtinen elgesys priskirtinas Suomijos valstybei, jis negali būti pateisinamas saviraiškos laisve. 2001 m. sausio 17 d., vasario 12 d. ir 19 d. T. Lehtinen pareiškimai yra priskirtini valstybei ir laikomi ne privataus asmens, o valstybės pareiškimais. Tačiau Suomijos valstybė negali remtis savo teise, atsirandancia iš saviraiškos laisvės,

121. Ir atvirkščiai, jei T. Lehtinen elgesys nepriskirtinas Suomijos valstybei, jį iš principo visada galima pateisinti saviraiškos laisve. Būtent, jei pareigūnas kalba savo vardu, jis pasinaudoja saviraiškos laisve savo valstybės narės atžvilgiu. Valstybė narė privalo gerbti šią pagrindinę teisę. Tačiau, kadangi valstybė narė lygiai taip pat privalo užtikrinti laisvą prekių judėjimą ir dėl to tam tikrais atvejais jai atsiranda pareiga imtis priemonių⁵⁸, tai gali sukelti prieštaringą situaciją.

57 — Žr. 2001 m. kovo 6 d. Sprendimą *Connolly* (C-274/99 P, Rink. p. I-1611, 39 ir tolesni punktai); taip pat 1995 m. rugsėjo 26 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimą *Vogt prieš Vokietiją* (skundo Nr. 17851/91, A serija, Nr. 323, 43 ir 53 punktai) ir 1998 m. rugsėjo 2 d. Sprendimą *Ahmed ir kt. prieš Jungtinę Karalystę* (skundo Nr. 22954/93, Reports 1998-VI, 41 bei 55 ir 56 punktai).

58 — Žr. šios išvados 78 ir 106 ir tolesnius punktus. Kaip ten konstatuojama, net ir neatsižvelgiant į saviraiškos laisvę tokios pareigos nagrinėjamu atveju negalėjo būti.

122. Esant tokiam prieštaravimui, valstybė narė turi galėti remtis savo pareigūno saviraiškos laisve tiek, kiek ji, atsižvelgdama į konkrečias aplinkybes, privalo ją užtikrinti. Todėl interesus reikia vertinti atsižvelgiant į visas konkrečias atvejo aplinkybes. Šiuo atžvilgiu valstybė narė turi plačią diskreciją. Tačiau Teisingumo Teismo kompetencija yra įvertinti, ar pagrindinių laisvių apribojimai yra proporcingi pagrindinių teisių apsaugai⁵⁹.

123. Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo duomenimis, T. Lehtinen savo nuomonę pareiškė prieš ministerijai priimant sprendimą. Jo kritika buvo tikrai aštri ir išsakyta tik dėl vieno keltuvo modelio, tačiau savo poziciją jis grindė dalykiškais argumentais to keltuvo modelio atžvilgiu ir tuo apsiribojo be reikalo jo nenuvertindamas. Savo pareiškimais jis siekė ir sveikatos apsaugos tikslo. Taigi T. Lehtinen pasinaudojo savo teise į saviraiškos laisvę toje srityje, kurią jis ypač gerai išmanė, ir savo pareiškimais siekė svarbaus viešojo intereso tikslo.

124. Ministerija būtent informacijos ieškantiems straipsnio skaitytojams savo ruožtu aiškiai nurodė, kad T. Lehtinen išsakė savo asmeninę nuomonę, kad rinkos kontrolės

procedūra dar vykdoma ir kad nėra įrodymų nei dėl šio keltuvo keliamo pavojaus, nei dėl to, kad jis neatitinka standarto. Vadinasi, ministerija ėmėsi priemonių, kad T. Lehtinen pareiškimų poveikis laisvam prekių judėjimui būtų kuo mažesnis.

125. Tokiomis aplinkybėmis darytina prielaida, kad ministerija, kiek leidžia diskrecija, galėjo nuspręsti, kad su likusiais laisvo prekių judėjimo apribojimais, atsiradusiais dėl T. Lehtinen asmeninių pareiškimų, reikia susitaikyti, nes papildoma apsauga neproporcingai apribotų T. Lehtinen saviraiškos laisvę.

126. Pirmiausia ministerija negali prevenciškai uždrausti T. Lehtinen reikšti savo nuomonę. Prevenciniai draudimai reikšti savo nuomonę konkrečiu atveju paneigia saviraiškos laisvę ir todėl gali būti pateisinami tik ypatingomis aplinkybėmis. Jei pagal Suomijos (tarnautojų) teisę ir būtų galimas prevencinis draudimas, Bendrijos teisė, siekdama apsaugoti laisvą prekių judėjimą, bet kuriuo atveju negali tokiomis aplinkybėmis to reikalauti. Pareiškimų forma ir jų pateikimo momentas taip pat neleidžia daryti išvados, kad buvo reikalingas griežtesnis įsikišimas ir

59 – Žr. sprendimą *Schmidberger* (nurodytas 7 išnašoje, 71–82 punktai).

kad faktiškai taikytos priemonės būtų nepatekusios į Suomijos valstybės turimos diskrecijos ribas.

lauja, kad pareigūnas, kurio elgesys nagrinėjamas, taip pat būtų patrauktas atsakomybėn, ir ar šios atsakomybės atsiradimo sąlygos gali reikalauti Bendrijos teisę atitinkančios Suomijos teisės aiškinimo.

iii) Tarpinė išvada

127. Tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pareigūno pareiškimais, priskirtiniais valstybei narė, kuriai jis priklauso, padarytas direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pažeidimas negali būti pateisinamas nei sveikatos apsaugos tikslu, nei pareigūnų saviraiškos laisve. Tačiau valstybė narė tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, nėra įpareigota imtis priemonių prieš asmeninio pobūdžio pareigūno pareiškimus, kurie gali turėti poveikį laisvam prekių judėjimui.

129. Atsižvelgiant į pirmiau atlikto nagrinėjimo išvadas, vis dėlto į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus reikia atsakyti atsižvelgiant į direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pažeidimą, T. Lehtinen padarytą sausio 17 d., vasario 12 d. ir 19 d. pareiškimais, esant pagrindinės bylos aplinkybėms, iš kurių matyti, kad jie priskirtini Suomijos valstybei ir todėl yra valstybės narės priemonė, kuri riboja arba sudaro kliūčių keltuvui pateikti į rinką.

3. Valstybės atsakomybė ir pareigūno atsakomybė (penktasis ir šeštasis prejudiciniai klausimai)

a) Dėl valstybės atsakomybės

128. Tuo atveju, kai aplinkybėmis, kokios yra nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pažeidžiami EB 28 ir 30 straipsniai arba EB 10 straipsnis, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas dar klausia, ar remiantis Bendrijos teise yra įvykdytos Suomijos valstybės atsakomybės atsiradimo sąlygos, ar Bendrijos teisė leidžia arba reika-

130. Pagal Teisingumo Teismo praktiką, valstybė narė turi atlyginti privatiems asmenims padarytą žalą, atsiradusią dėl Bendrijos teisės pažeidimo, jei įvykdomos tokios trys sąlygos: pažeista teisės norma buvo siekiama suteikti asmenims teisių, pažeidimas yra

pakankamai akivaizdus ir yra tiesioginis priežastinis ryšys tarp nustatytos pareigos valstybei nevykdymo ir nukentėjusių asmenų patirtos žalos⁶⁰.

131. Šios trys sąlygos turi būti įvykdytos tiek tada, kai žala atsiranda dėl valstybės narės neveikimo, tiek ir tada, kai jos priežastis – Bendrijos teisei prieštaraujantis įstatymų leidybos aktas arba administracinis aktas, neatsižvelgiant į tai, ar jį priėmė pati valstybė narė ar viešosios teisės reglamentuojama institucija, kuri yra teisiškai nepriklausoma nuo valstybės⁶¹.

i) Privačių asmenų teisės (penktojo prejudicinio klausimo c punktas)

132. Savo penktojo klausimo c punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar nagrinėjamos bylos aplinkybėmis EB 10 straipsnis, pirmiausia jo antroji pastraipa, gali pagrįsti asmenų teises.

60 — Dėl nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos žr. sprendimą *Salomone Haim* (nurodytą 27 išnašoje, 36 punktas).

61 — Žr. sprendimą *Salomone Haim* (nurodytą 27 išnašoje, 37 punktą).

133. Dėl direktyvos taikymo viršenybės šiuo atveju EB 10 straipsnis negali pagrįsti savarankiškų teisių, kuriomis galėtų remtis asmenys⁶², nes direktyvos 4 straipsnio 1 dalis suteikia rinkoje vykdančioms veiklą privatiems asmenims teises, kuriomis jie gali remtis valstybių narių atžvilgiu⁶³.

ii) Pakankamai akivaizdus pažeidimas (penktojo prejudicinio klausimo a ir b punktai)

134. Penktojo klausimo a ir b punktais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar nagrinėjamos aplinkybėmis Bendrijos teisės pažeidimai yra pakankamai akivaizdūs, kad galėtų kilti Suomijos valstybės atsakomybė.

135. Lemiamas kriterijus vertinant Bendrijos teisės pažeidimą kaip pakankamai akivaizdų yra tas, ar valstybė narė akivaizdžiai ir šurkščiai pažeidė savo veiksmų laisvės ribas. Kompetentingas teismas turi atsižvelgti, be kita ko, į pažeisto teisės akto aiškumo ir

62 — Žr. šios išvados 110 punktą.

63 — Žr. šios išvados 72 ir tolesnius bei 100 ir tolesnius punktus.

konkretumo lygį, veiksmų laisvės apimtį, suteiktą nacionalinėms institucijoms, prirėkus į tyčinį pažeidimą arba žalos padarymą ir galimą teisinės klaidos pateisinimą⁶⁴.

136. Tačiau jei valstybė narė teisės pažeidimo momentu negali priimti įstatymų leidybos sprendimų ir turi tik labai ribotą diskreciją arba iš viso jos neturi, gali pakakti paprasto Bendrijos teisės pažeidimo, kad būtų galima konstatuoti pakankamai akivaizdų pažeidimą⁶⁵.

137. Direktyvos 4 straipsnio 1 dalis valstybėms narėms nesuteikia jokios diskrecijos, veiksmų ar vertinimo laisvės ir tada, kai mašina tariamai atitinka direktyvą. Vėliau kilus abejonių dėl mašinos atitikties, direktyva būtent numato tik priemones pagal 7 straipsnį. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo duomenimis, kompetentinga ministerija sąmoningai nepasinaudojo šia galimybe ir nesutrukdė T. Lehtinen⁶⁶. Taigi iš pagrindinės bylos

aplinkybių matyti, kad pažeidimas, padarytas T. Lehtinen pareiškimais, priskirtinai valstybei, yra pakankamai akivaizdus.

iii) Papildomos nacionalinės sąlygos (penktojo prejudicinio klausimo e punktas ir šeštojo prejudicinio klausimo a punkto pirmas ir trečias sakiniai).

138. Penktojo klausimo e punktu ir šeštojo klausimo a punkto pirmu ir trečiu sakiniais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar valstybių narių teisė gali iškelti konkrečių papildomų sąlygų dėl valstybės atsakomybės pirmiausia atlyginant kitą ekonominę žalą nei žala, padaryta asmenims ar prekėms, ir ar žalos atlyginimas turi būti veiksminga ir atgrasanti sankcija.

139. Jei tenkinamos Bendrijos teise pagrįstos teisės į žalos atlyginimą sąlygos, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką valstybė narė privalo atlyginti padarytą žalą remdamasi nacionaline teise dėl atsakomybės. Be to, reikia pažymėti, kad įvairiais nacionalinės teisės aktais nustatytos materialinės ir procedūrinės žalos atlyginimo sąlygos neturi būti mažiau palankios už tas, kurios susijusios su nacionaline teise grindžiamais

64 — Žr. sprendimą *Brasserie du Pêcheur ir Factortame* (nurodytas 27 išnašoje, 55 ir 56 punktai).

65 — Žr. 1996 m. gegužės 23 d. Sprendimą *Hedley Lomas* (C-5/94, Rink. p. I-2553, 28 punktas); sprendimą *Salomone Haim* (nurodytas 27 išnašoje, 38 punktas) ir sprendimą *Stockholm Lindöpark* (nurodytas 35 išnašoje, 40 ir 41 punktai).

66 — Žr. šios išvados 113 punktą.

reikalavimais, ir neturi būti tokios, kad dėl to būtų beveik neįmanoma arba pernelyg sudėtinga gauti žalos atlyginimą⁶⁷. Todėl taip pat negalima leisti, kad iš atlygintinos žalos būtų visiškai pašalintas negautas pelnas arba kitos žalos atlyginimo rūšys, nes dėl to tam tikrų teisės ginčų atveju žalos atlyginimas būtų praktiškai neįmanomas⁶⁸.

140. Taigi Bendrijos teisė reikalauja veiksmingo atlyginimo ir nepripažįsta jokių papildomų valstybių narių teisėje nustatytų sąlygų, kurios daugiau nei nereikšmingai apsunkintų žalos atlyginimą arba atitinkamus žalos atlyginimo būdus.

141. Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo duomenimis, Suomijos teisė tik ekonominės žalos atlyginimą numato tik tada, kai žala atsiranda dėl neteisėto veiksmo arba vykdant viešosios valdžios įgaliojimus arba dėl kitų labai svarbių priežasčių. Tokias papildomas žalos atlyginimo sąlygas reikia aiškinti taip, kad jos tik ekonominės žalos atlyginimo gavimo neapsunktų daugiau negu nereikšmingai.

67 — Žr. sprendimą *Brasserie du Pêcheur ir Factortame* (nurodytas 27 išnašoje, 67 punktą); 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *Francoovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, Rink. p. I-5357, 41–43 punktai) ir 1983 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *San Giorgio* (199/82, Rink. p. 3595, 14 punktą).

68 — Žr. sprendimą *Brasserie du Pêcheur ir Factortame* (nurodytas 27 išnašoje, 87 punktą).

Vis dėlto Bendrijos teisės reikalavimai būtų tinkamai įvykdyti tada, jei valstybės narės teisės nuostatas būtų galima aiškinti pagal Bendrijos teisę taip, kad būtų pašalinta per didelių sunkumų galimybė. Taip galėtų būti tada, jei Bendrijos teisės pažeidimai būtų visada laikomi labai svarbiomis priežastimis.

142. Toliau iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad Bendrijos teise pagrįsta valstybės narės atsakomybė siekiama ne atgrasyti arba taikyti sankciją, o atlyginti privačių asmenų patirtą žalą, valstybėms narėms pažeidus Bendrijos teisę.

iv) Tarpinė išvada

143. Direktyvos 4 straipsnio 1 dalis suteikia privatiems asmenims teises, kuriomis jie gali remtis valstybių narių atžvilgiu. Paraleliai EB 10 straipsnis netaikytinas. 4 straipsnio 1 dalis valstybėms narėms nepalieka jokios diskrecijos, susijusios su minėta direktyvą atitinkančiomis mašinomis arba tokiomis laikomomis mašinomis. 4 straipsnio 1 dalies pažeidimas yra pakankamai akivaizdus, kad

atsirastų Bendrijos teisės aktais pagrįsta valstybės atsakomybė. Bendrijos teisė draudžia valstybių narių teisėje numatyti papildomas sąlygas, kurios daugiau negu nereikšmingai apsunkintų faktinį žalos atlyginimą arba atitinkamus žalos atlyginimo būdus.

mas taip pat pripažino, kad Bendrijos teisė nedraudžia, kad kartu su valstybės narės atsakomybe atsirastų ir viešosios teisės reglamentuojamų institucijų atsakomybė⁶⁹.

b) Dėl pareigūnų atsakomybės

146. Tol, kol yra faktiškai ir veiksmingai užtikrinamas žalos, atsiradusios dėl Bendrijos teisės pažeidimo, kurį padarė valstybės narės institucija, atlyginimas, Bendrijos teisė nedraudžia kartu su pačios valstybės narės atsakomybe atsirasti ir kito subjekto atsakomybei. Todėl Bendrijos teisė taip pat nedraudžia kartu atsakomybėn patraukti veiksmus atlikusį pareigūną.

i) Galimybė pagal Bendrijos teisę atsirasti papildomai pareigūno atsakomybei (penktojo prejudicinio klausimo d punktas)

144. Penktojo klausimo d punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar, be valstybės atsakomybės už Bendrijos teisės pažeidimą, gali atsirasti ir jos pareigūno atsakomybė.

ii) Bendrijos teisėje numatyti įpareigojimai dėl pareigūnų atsakomybės atsiradimo (šeštojo prejudicinio klausimo a punktas)

145. Bendrijos teisė leidžia valstybėms narėms teisės sistemose numatyti atsakomybės formas tiek, kiek tai per daug neapsunkina iš Bendrijos teisės įgytų teisių faktinio įgyvendinimo ir veiksmingai užtikrina teisę į kompensaciją. Pavyzdžiui, Teisingumo Teis-

147. Šeštojo klausimo a punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia klausia, ar Bendrijos teisė

69 — Žr. 1999 m. birželio 1 d. Sprendimą *Konle* (C-302/97, Rink. p. I-3099, 63 ir tolesni punktai) ir sprendimą *Salomone Haim* (nurodytą 27 išnašoje, 30–32 punktai).

valstybes narės įpareigoja patraukti atsakomybėn pareigūnus už jų Bendrijos teisės pažeidimus.

mas galiausiai dar klausia, ar valstybės narės gali numatyti papildomas savo pareigūnų atsakomybės sąlygas arba apribojimus.

148. Remiantis Teisingumo Teismo praktika⁷⁰ negalima teigti, kad Bendrijos teisė valstybes narės įpareigojanti už Bendrijos teisės pažeidimus asmeninę atsakomybę numatyti jų pareigūnams. Atvirkščiai, atsakomybę reglamentuojanti Bendrijos teisė būtent neriboja valstybių narių veiksmų laisvės ir leidžia joms numatyti būdus, kaip bus įgyvendinamos tos teisės. Tačiau tai negali per daug apsunkinti iš Bendrijos teisės įgytų teisių faktinio įgyvendinimo ir turi veiksmingai užtikrinti teisę į kompensaciją. Todėl svarbiausia, kad valstybės narės teisės aktai numatytų bent vieno savo galiomis valstybei prilygstančio subjekto atsakomybę, o kurio – nėra svarbu. Taigi, jei valstybės narės teisės nuostatose jau numatyta valstybės atsakomybė, atitinkanti Bendrijos teisės reikalavimus, tai Bendrijos teisė nereikalauja papildomai numatyti pareigūno atsakomybės.

iii) Pareigūnų atsakomybės papildomos sąlygos arba apribojimai (šeštojo prejudicinio klausimo b punktas)

149. Šeštojo klausimo b punktu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teis-

150. Iš nurodytos teismų praktikos⁷¹ matyti, kad, priešingai negu kriterijų dėl Bendrijos teisė grindžiamos valstybės atsakomybės už Bendrijos teisės pažeidimus atveju, dėl pareigūnų atsakomybės gali būti numatytos papildomos sąlygos ir apribojimai tada, kai tai yra papildoma pareigūnų atsakomybė. Tokiu atveju veiksmingą žalos atlyginimą jau ir taip užtikrina valstybės atsakomybė.

151. Tačiau jei valstybės narės teisė dėl valstybės atsakomybės numato vien tik pareigūnų atsakomybę, kurią nemokumo atveju prisiima valstybė arba kuri jai perduodama, tokiu atveju Bendrijos teisės reikalavimai dėl veiksmingos privačių asmenų teisių apsaugos turi būti perkelti į teisės normas dėl pareigūnų atsakomybės. Tada, kai valstybės atsakomybę lemia pareigūnų atsakomybė, valstybės narės teisė negali numatyti jokių papildomų sąlygų, kurios daugiau negu nereikšmingai apsunkintų žalos atlyginimo gavimą.

70 — Žr. šios išvados 144 ir 145 punktus.

71 — Žr. šios išvados 144 ir 145 punktus.

iv) Tarpinė išvada

152. Bendrijos teisė nedraudžia papildomos pareigūnų atsakomybės, tačiau jos nereikalauja. Jai, priešingai negu kriterijų dėl Bendrijos teisės grindžiamos valstybės atsakomybės už Bendrijos teisės pažeidimus atveju,

gali būti numatytos papildomos sąlygos ir apribojimai. Tačiau tada, kai valstybės atsakomybę lemia pareigūnų atsakomybė, Bendrijos teisė, siekdama veiksmingai užtikrinti privačių asmenų teises, draudžia valstybės narės teisės aktuose numatyti papildomas sąlygas, jei jos daugiau negu nereikšmingai apsunkintų žalos atlyginimo gavimą.

VI — Išvada

153. Atsižvelgdama į tai, kas pirmiau išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į jam *Tampereen käräjäoikeus* pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 98/37/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su mašinomis, suderinimo reikia aiškinti taip, kad keltuvai transporto priemonių techninei apžiūrai atlikti, kokie yra nagrinėjami pagrindinėje byloje, atitinka direktyvos saugos reikalavimus tik tada, kai transporto priemonė prie keltuvo gali privažiuoti ir būti keliamama abiem važiavimo kryptimis ir tai neturi poveikio gamintojo nurodytai maksimaliai apkrovai, arba tada, kai bent jau imtasi veiksmingų saugos priemonių, kurios pašalina netinkamo naudojimo ar leistinos apkrovos viršijimo riziką.
2. Pareigūno pareiškimai, padaryti neturint tam įgaliojimų ir mašiną, kuri sertifikuota kaip atitinkanti direktyvą, apibūdinantys kaip neatitinkančią

standarto ir pavojingą, laikomi direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pažeidimu tada, kai toks pareigūno elgesys yra priskirtinas valstybei. Pareigūno pareiškimai, kurie dėl savo formos ir aplinkybių asmenims, kuriems jie skirti, sudaro įspūdį, kad jie – ne asmeninė pareigūno nuomonė, o oficiali valstybės pozicija, yra priskirtini valstybei. Pirmiausia čia svarbu atsižvelgti į tai, ar:

— pareigūnas apskritai yra kompetentingas nagrinėjamame sektoriuje,

— pareigūnas savo rašytinius pareiškimus platina naudodamas oficialų kompetentingos tarnybos blanką,

— pareigūnas interviu televizijai duoda savo tarnybos patalpose,

— pareigūnas nepamini, kad jo pareiškimai yra asmeninio pobūdžio, ir nenurodo, kad jie nesutampa su oficialia kompetentingos tarnybos pozicija, ir

— kompetentingos valstybės tarnybos kuo greičiau nesiima būtinų priemonių asmenų, į kuriuos kreipėsi pareigūnas, išpūdziumi, kad jo pareiškimai yra oficialios valstybės pozicijos nurodymas, išsklaidyti.

3. Tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pareigūno pareiškimais, priskirtinai valstybei narei, kuriai jis priklauso, padarytas direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pažeidimas negali būti pateisinamas nei sveikatos apsaugos tikslu, nei pareigūnų saviraiškos laisve. Tačiau valstybė narė tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, nėra įpareigota imtis priemonių prieš asmeninio pobūdžio pareigūno pareiškimus, kurie gali turėti poveikį laisvam prekių judėjimui.

4. Direktyvos 4 straipsnio 1 dalis suteikia privatiems asmenims teises, kuriomis jie gali remtis valstybių narių atžvilgiu. Paraleliai EB 10 straipsnis netaikytinas. 4 straipsnio 1 dalis valstybėms narėms nepalieka jokios diskrecijos, susijusios su minėtą direktyvą atitinkančiomis mašinomis arba tokiomis laikomomis mašinomis. 4 straipsnio 1 dalies pažeidimas yra pakankamai akivaizdus, kad atsirastų Bendrijos teisės aktais pagrįsta valstybės atsakomybė. Bendrijos teisė draudžia valstybių narių teisėje numatyti papildomas sąlygas, kurios daugiau negu nereikšmingai apsunkintų faktinį žalos atlyginimą arba atitinkamus žalos atlyginimo būdus.

5. Bendrijos teisė nedraudžia papildomos pareigūnų atsakomybės, tačiau jos nereikalauja. Jai, priešingai negu kriterijų dėl Bendrijos teise grindžiamos

valstybės atsakomybės už Bendrijos teisės pažeidimus atveju, gali būti numatytos papildomos sąlygos ir apribojimai. Tačiau tada, kai valstybės atsakomybę lemia pareigūnų atsakomybė, Bendrijos teisė, siekdama veiksmingai užtikrinti privačių asmenų teises, draudžia valstybės narės teisės aktuose numatyti papildomas sąlygas, jei jos daugiau negu nereikšmingai apsunkintų žalos atlyginimo gavimą.